

Värske Rõhk

kirjandusajakiri nr. 5 / juuni 2006

Leila Holts
Carolina Pihelgas
kriips
Hanna Kangro

Bruno Mere
Edvin Aedma
Aron Heel
Aili Trumm
Andre Purret

Liis Pallon
Piret Kriisa
Eva Elise Oll
Madli Rohtla
Kaupo Kuusma

Tänu:
Minna ja "Väle Tuul"

Värske Rõhu toimetused
tel. 742 7087

Värske Rõhu toimetused
tel. 742 7087

www.v2rsker6hk.ee

Priit Kruus
Peatoimetaja
priit.kruus@v2rsker6hk.ee

Triinu Ojalo
Toimetaja
esseed ja arvustused
triinu.ojalo@v2rsker6hk.ee

Kairi Korts
Toimetaja
luuletused
kairi.korts@v2rsker6hk.ee

Matis Song
Toimetaja
jutustused ja novellid
matis.song@v2rsker6hk.ee

Krista Ojasaar
Keeletoimetaja
kristaojasaar@hotmail.com

Lilli-Krõõt Repnau
Kunstitoimetaja, kujundaja
pildid ja fotod
lilli.repnau@v2rsker6hk.ee

Ilmar Mihkelsoo
Projektiijuht
levik ja müük
vr@v2rsker6hk.ee

Väljaandja
Eesti Kirjanduse Selts,
NoorEKS
Vanemuise 19
Tartu 51014
eks@kirjandus.ee

Trükk
AS Triip
Väike-Turu 8
Tartu 51013
triip@triip.ee

hiidä säläst vōōraq sulōq
panō sälgä valgō pruntsi
tettü linatsest om seo
valgō, lämmi, uma, armas
nüüt olō kotoh

Leila Holts

Noori autoreid / 2006

Leila Holts

Leila (24) olõ peri Põlvamaalt Kähri külast, parhilla elä Vahtsõlinah Inglüsmaal (Newcastle'ih). Kiäki om koskil ütelnü, et võrokõsõ nakkasõ kiroutama kotost väläh ollõn ja seo pidä mu man kah paika. Väegä tähtsä om muq luulõlõ kodo, luudus ja rahvaluulõ ni perimusmuusiga, kost olõ saanuq laulõlõ viisiq. Seod või nätäq muq 2006. aasta radokuuh esitledü raamaduh "Põimaja kuu all". Parhilla vööral maal. / **lk 6-13**

Carolina Pihelgas

Carolina (20) on just naasnud Vaikselt ookeanilt. Aastajagu purjetamist väiksel jahtlaeval, tuult ja laineid. See tõi ta luulesse mere ja üksioleku teemasid ning imetlust looduse vastu – merekaldad, ookeaniavarused, puulehena rippumised ja kalade uni. Kirjutades Carolina pikki ridu ei vea. Jääbki rohkem ruumi helgetele mõtetele. Hetkel aga uurib Carolina liblikate elutsükli ja õpib jälle kuival maal toime tulema. / **lk 14-21**

kriips

kriips (19) vaatab vastu elu parimale aastakümnele (nu vähemalt teoreetiliselt parimale). Pooleldi Ida-Virus ja pooleldi Tartus elamine on teda õpetanud kontraste paremini mõistma, aga ka rohkem armastama. Liikuma lükkab vaimustumine. Ja kirjandus? Selles peitub võimalus olla siiras. Ja aus, kaotamata mängulisust. Kirjutamine on võimalus vabaneda painetest, mis tekivad igapäevase, mõnikord mehaaniliseks kiskuva verbaalse suhtluse ja muidu asjatamise taustal. / **lk 22-27**

Hanna Kangro

Hanna (20) luuletusi olete ehk nüüdseks lavalaudadeltki kuulnud. Ridadevahelised asjalood on aga muutunud pingelisemaks. Kasvanud on talvest kaasa tulnud tüütu ärrituse plahvatusoht. Lahendust töötab aga tolm ja vihmavee pörkumine. / **lk 28-33**

Bruno Mere

Brunole (21) meeldib rattaga sõita. Kui ratast ei ole, siis kõnnib. Lemmikirjanikud on vist Dostojevski ja Lawrence Norfolk (aga neid on veel). Teeb hea meelega sporti. Bruno õpib Tartu Ülikoolis bioloogiat. Püstitab telklaagri ning uitab mööda Tartut ja Lõuna-Eesti kaunemaid paiku. Rännuteel kohtab kilpjalgu ja põdrakanepit. / **lk 34-39**

Edvin Aedma

Edvini (23) vahvad kirjutised ja pildid olid esmakordselt Rõhu kolmandas numbris. Nüüd aga sellised mõtteread. Kui Räpakassi käest küsiti, mis ta maailma hetkeseisust arvab ja mis on teoksil Tulevikus, siis ta vastas, et Maailm on noor, huvitav ning värviline, sõnad on ilusad ja mõtted sõbralikud. „Tulevikus kavatsen ma loomulikult selle kõigega edasi mängida ja päiksekiireks olemist õppida,” lisas ta pärast lühikest järelemõtlemist. Tuumapommikohvik on retkel maailma viimasel hetkel. / **lk 40-45**

Aron Heel

Aron (23) lõpetas sel aastal Tartu ülikooli ajaloo eriala. Kas nüüd ongi hetk, mil tuleb valida eluplaan, hakata inimeseks ja otsida õnne? Aron tahab saada targaks ja loeb palju. Lemmikud on Hemingway ja Fitzgerald, hetkeavastus Doctorow, Salinger, Vonnegut, Kundera, eesti omadest austab Ristikivi. Tahab jälgida inimhõlme arengut, kõik loetu annab midagi juurde. Kohe näitab meile ühe skisoidsete kalduvustega noormehe järjest mõistatuslikumaid rännakuid Tallinna vana-linnas. Püsi juonel. / **lk 46-53**

Aili Trumm

Aili (19) töötab hetkel Apollo raamatulaos ja selle kõrvalt lõpetab loomajanduse eriala Tallinna Transpordikoolis. Loeb enamasti fantaasiakirjandust ja elulooramatuid. Eriliseks lemmikuks on Terry Pratchett. Lisaks on Ailil piiramatult huvi filmi vastu. Muudkui klõpsib seebikarbiga pilte teha. Nüüd aga poeme temaga poolväikese sabakuradi hingeellu, kes üritab tulutult talumehelt kana nuruda ja saab vastu lõgameid. Ei puudu ka pull Herbert. / **lk 54-55**

Liis Pallon

Üldiselt on Liis (22) viks ja viisakas. Arvab, et tänaval kõn-niks Rõhu lugejad temast alati mõõda – enda arvates on ta sama märkamatu kui mõned head raamatud. Mis on hea raamat? Hea raamat muudab lugeja elu. Paneb ümber hindama tema töökspidamisi ja väärtusi. Avarab vaimu (nagu teeb näiteks Mehis Heinsaare "Artur Sandmani elu"). Mõned keskealised naised jätavad maha oma abikaas-sad. Mõned keskealised mehed aga näevad oma armsaid naisi hoopiski uues valguses. Liis avastas Heinsaare mõjul oma hinges uued dimensioonid – majavammist räsitud hooned, pilgeni täis raamatuid, mille lugemist Eesti-maa vihmane suvi Karlova puumajas just soosib. / **lk 66-68**

Andre Purret

Andre (18) lõpetas just Tartu Miina Härma Güm-naasiumi ning kavatseb nüüd ülikooli edasi õp-pima minna. Loeb nii novelle kui romaane. Novellidest istuvad eriti Edgar Allan Poe ja Lev Tolstoi omad. Romaanikirjanikest on parimad Camus, Kafka, Hesse ja Salinger. Meelsasti sõidab lumelaua-ga. Andre viib meid vaatama Nadia traagilist lõppu ja räägib täiusliku maali saanud Hispaania kunsti-kogujast. / **lk 56-65**

Piret Kriisa

Piret (21) õpib Tartu Ülikoolis kirjandust. Suur Eeskuju on Hermann Hesse. Oluliseks peab läbivat eneseotsingut ja pidevat kahtlemist. Armastab kohvi, šokolaadi, kevadet ja sarja „A-team“. Piret kirjutab Vahur Afanasjevit lugedes, et mitmed rasked asjad on hoopis lahendamad ja vabastavamad läbi satiiri vaadates. / **lk 69-70**

Eva Elise Oll

Eva (17) arvates on kirjanik nagu geograaf, kelle elukutse on üles märkida jõgede, kõrbete ja mägede asukoht. Kirjanik teeb sama, koostades elutõdede atlaseid. Maailmakaardil teeks ta punase risti Tartu kohale, Vanemuise taha. Lisaks kirjan-dusele ei suuda Eva elada ilma taeva ja kohvita. Ning muidugi kunst, kunst, kunst. Eva võidutöö Virtuaalkassi arvustuste konkursil on Jüri Ehlvesti imelikust proo-sast. Toob meelde need lasteraamatud, mille avamisel hüppavad sealt välja vär-vilised volditud loomad. / **lk 71-73**

Madli Rohtla

Madli (17) on Tartu tüdruk, kes ennast eriti iseloomustada ei oska. Üllatus, üllatus. Ta peab end üpris enese-kriitiliseks ja sooviks omada rohkem tahtejõudu. Ometi püüdleb vaikselt täiuslikkuse poole. Eriuskused: ini-meste joonistamine, tervete õunte poolitamine paljaste kätega. Lem-mikraamat on Bulgakovi "Meister ja Margarita". Tänapäeva eesti kirjanduses hindab Madli kõige enam ausust ja va-hetust. Ei meeldi liiga vaba ja laenude-rohke keelekasutus. / **lk 74-75**

Kaupo Kuusma

Tabasalu poiss Kaupo (19) teeb ühe asja kohe selgeks - ta pole kirjanik. Autor? Võimalik. Ta lihtsalt üritab väljendada suundi ning ideid, mis "tema maailmas" keerlevad ning teda väänata suudavad (enda maailmas oleme ju väga mõjutatud kõigest ja kõigist). Kirjutama tõukavad Kaupot sotsiaalsed ja ühiskonnakriitilised teemad. Oma arvustust kutsub kritselduseks. See võiks huvitada inimesi, kes samuti peavad omaks teesi: KÕIK ON VABATAHTLIK / **lk 76-77**

Leila Holts

uk

tõnõ maa
tõnõ kiil'
tõsõq mõttõq
tõnõ miil'

maq elä katõ ilma vaihõl
kats' erinevät kotust
minkä vaihõl om meri
om maa
om tuhandit miile
tsirgul linnata
tuulõpujal tuisada

maq elä katõ ilma vaihõl
a süä om üts'
katõs rebitüq
mõlõmba tüküq
tsilgusõq verd

(26. jaanuar 2006)

varajane kevväi
sitt aig om
pori käü põlvini
ni vihma satas
külma keväjäst vihmä

no õdaguq
ommaq ilosaq
vihmätseq
romantiliseq
vai ku päiv luuja lätt
uulitsatulõq
mängvāq lumpõh
vihmäviih
murdusõq näide
kiireq

Maq tiiä, et olõ halb
Et mu heng hõelust hõõgas
No ei jõvvaq kõik aig naaratadaq
Ollaq hää ni kõkkõ mõista
Saagõq ütskõrd arvo
Maq olõ õnnõ
Ineminei

Kipõ ja mõro
om põimukuu lõpp
pihlaq puuh
ni floksiq aiah
ruusõ makus hõng
Ei kataq inämb õdagut
ubinaq
hõngasõq
ni vahtsadanuq
vihm

tuul väläh umaette kõnd'
taivast lummõ pudõnõs
latõrnaq laulvaq meile
ku kallistamiq kõnnitiil

helbeq pisäris suuris
sulassõq suq silmi seeh
vaikusõh püvvä suq mõttid
saq hoiat minno kimmähe

om mõttõlda q kõik muu
miä toimus ümbretsõõri
inemiseq lääväq müüdä
näq jääväq meile võõris

Ma taha heräda
suqka üteh egä hummok
sinno mudsakta
hummogutsi huuliga
käkki hinnäst
suq kimmähe üskä
nigu kassipoig
õnnõlik kassipoig

Öösel

mustade pilvede all
kaks kalameest
sõnuvad puises kanuus.

Vaatavad iga kivi alla,
kuulavad iga häält.

Kõik nende meeled ja võrgud on valmis.

Sama kanuuga,

samal merel,
just nagu nende esiisad
kümme tuhat aastat tagasi.

Püüavad kalade und.

Öösel

mustade pilvede all
kaks kalameest
sõnuvad puises kanuus.

Vaatavad iga kivi alla,
kuulavad iga häält.

Kõik nende meeled ja võrgud on valmis.

Sama kanuuga,

samal merel,
just nagu nende esiisad
kümme tuhat aastat tagasi.

Püüavad kalade und.

Mu majas on kodukäijad
 lagedel kõnnivad nad
 magamistoa uste
 hinged krääksuvad
 vaikselt väga
 vaikselt
 ootavad oma aega
 kinniste akende juures
 ka täna

Pimedat usku
 usuvad nad
 et pimeduseks
 nemad ei saa

Mu majas on kodukäijad
 lagedel kõnnivad nad
 magamistoa uste
 hinged krääksuvad
 vaikselt väga
 vaikselt
 ootavad oma aega
 kinniste akende juures
 ka täna

Pimedat usku
 usuvad nad
 et pimeduseks
 nemad ei saa

Olen üks leht,
ripun raagus ja viljatul
õunapuu oksal
vanaema tagaaias,

kevad

võetakse maha,
sammal siis okstel leebub.

Võtke mind kuulda –
järgmisel kevadel tahaksin
olla viigipuu vili.

Mõni minut pärast päikesetõusu kõnnin kastesel külmal niidul
ja korjan paar lille, mille nime ma enam ei mäleta.

Korjan, et mu tagasihoidlik laud saja aasta vanuses talus oleks
ilus, kui ma oma hommikuteed joon

pool tundi hiljem.

Tagasi tulles ma mõtlen, et huvitav mitu päikesetõusu tagasi
ma sind viimati nägin ja kuidas

sa lõhnasid.

Ja siis lööb mu süda ühe löögi liiga palju.

Isegi keset ookeani
päevade kaugusel maast
lendavad üksikud merelinnud,
pesapuuta erakud,
klanni ei kuulu nad.

Mina istun ja vaatan pilvi
ja merd lõpmata.

Looduse sügavaid silmi,
lootes kunagi silmata maad.

Seisan kaldal
nagu rannaküla laps
kes pärast aastaid
naasnud on koju
ja oma imestuseks näeb
et meri on jääs
just

nagu

siis

Mõni asi lihtsalt on jääv

Hommikul tõustakse vara
enne kui mošeed kutsuvad palvusele
jõuab veel tassi magusat kohvi juua

Valgest ja sinisest mosaïgist linnud
kõrgemale
mošee seintest ei lenda
kuigi pilgud on neil suunatud ülespoole

(Nagu ühel naisel kelle nägu kaetud
ja vaid tumedaid silmi on näha)

Ühe või teise jumala poole

kriips

(karlovas)

mõtleks vaid
 see on su esimene vihm ja
 tartu äärmised tänavad
 pestakse inimestest puhtaks
 mööduvad autod ei usu et
 kusagil korruste vahel
 tehakse ikka veel suitsu
 juuakse heledaid jooke sest
 armastus maksab vähe

mõtleks vaid
 see on su esimene vihm ja
 enne kui sadu saab läbi on
 kodutu poiss lõõnud katki
 kollase puumaja akna

mõni päev pärast seda
 ei ela seal enam ühtegi
 mees viidi öösel haiglasse
 kass otsib tänavalt süüa

mõtleks vaid
 see on su esimene vihm ja
 varsti sa oleksid haige kui
 pudel su katkises kotis
 jäänuks kauemaks suletuks

ja keegi su käest ei küsi et
 mida sa teed siin üksi

kui kõik on liigagi selge siis
 milleks küsida üle

Foto: Toomas Liivamägi

Foto: Toomas Liivamägi

(K)

sinu karkassi mõradelt murduva
laternavalguse varjus
dešifreerisin vastuseid kõigilt su
kaunilt kaarjatelt luudelt
surusin kõrva vastu su selgroo
nõudlikult painduvat kurvi
otsisin läbi su ribid ja lugesin
lõpuni läbi su peo

keegi meid eile ei näinud kui leidsime
varju su köögitapeedist
akna all haukus koer ja
naabrid (vist) vaatasid teleseriaale
jätsime sõrmejälgi su valgele
vaibalaadsele laele
sõnadest leitud väljapääsust
viis otsetee tegude sisse

lõpuks löikusid sõnadki sõrme nagu
kitarrikeeled
sa ütlesid
meie ei lõpe kunagi

armas
mina sain ainult otsa

ma leidsin su ühest rahutust
rahutust kannatamatust
külmast eelsuve-õhtust kui
hommikus oli halla
ma läksin su tänavast läbi
su sillalt vaatasin alla
ses peaaegu-kevades oli
spetsiifilist tartu-nukrust

ma luban et enam ei kalla
su pluusile punast veini
nii meelega kogemata et
võtaksid riided seljast
võib-olla siis lased mind tuppa

võib-olla siis puhkab välja
me ära kulunud tutvus
su elutoas tukkudes rahu leiab
mu enesehävitusuhkus

kevadine

ta tuli jaamahoonete varjust
läbi kinni naelutatud akna
üle katkise katuse
tehase-eelselt tühermaalt
astus hallilt lumelt asfalteeritud kõnniteele
sirgete sõrmede vahel suitses sigaret
silmad hõõgusid hämaras hommikus kui
sulatas kiiruga lombid lahti lakkus trepid libedaks
puistas kolmandalt korruselt jääpurikaid
jooksis korstna alt lume lahti
pettis mu kaelast salli
meelitas seljast mantli
ja järgmisel hommikul oligi

+38 °C

Hanna Kangro

maga rahulikult
linn kisendab
maantee hõõgub

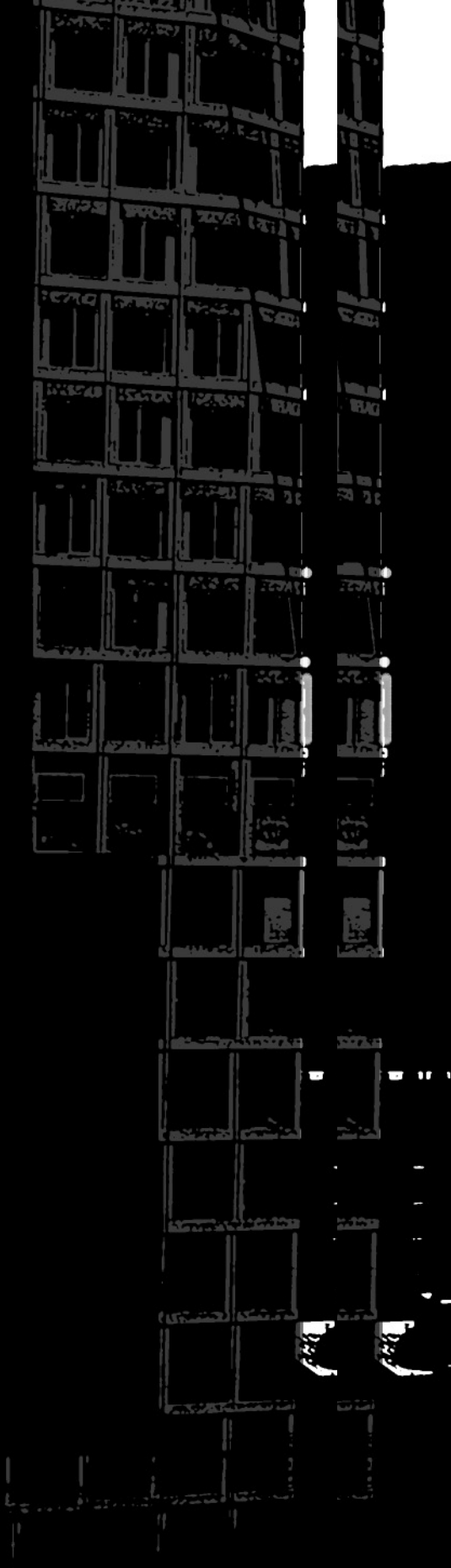
varjud nii teravad
lõikavad endale sisse
tilguvad tahket verd

tänasest hakkas vasak käsi värisema
mahakantud aeg

see talv

1997. aastal kirjutas Hanna Kangro
seda luuletust, milles ta kirjeldab
sügiseliseid tundeid ja loodust.

1997. aastal kirjutas Hanna Kangro
seda luuletust, milles ta kirjeldab
sügiseliseid tundeid ja loodust.

õhtud ei päästa meelepette vabariigist
kui ehk hommikud

kuna võtab maad üksildus –

õhtuti
hingest tahaks midagi välja lennata
tuhat lendlevat lehte
kaaluta olekus defineerimata tundmust

tehas

lagunenud närtsinud ilu
krohv mis ei oota enam oma aega
koorudes aja atribuutide toimetel
märkamatuks sitaks me jalge all
kunagine rütm ja seaduspärasus läheneb siin kaosele
või millelegi mille nimi on kunst

„Kunstniku poja surm leegitsevas maasturis”(SL Õhtuleht)

rabelevas tuhinas
igal teisel siht
igal kümnendal sihitus
hulkujatel olematu eksistents
nad ehk teadlikud
sellest illusoorsest vaakumist
lehtede kuhjumisest kontori aknalauale

kaugusesse tarretuv pilk
pooletunnisel lõunapausil

täna lendas me luulefraasides kulunud
lind
kiirtuules läbi bussiterminali
kuhugi valguse kätte
ehk pani mõne uue rohelise bussiga
lineaarset siluetti
varese ruletti

aegade alguses
maitstes surm magusamalt
täna oled meile jalgu jäänud
urbanismieelne jääk
närune kes jääb komast üle
Paras!
on 21. sajandil paslik öelda

juba tunda tolmu tõusmist
linnaulitsal plögistades
viieendat kuud piinlevad naisejalad
nüüd väsinud
uut rütmi otsivad
tolmu ja vihmavee põrkumisel
lõhn
(seletamatult hea)
annab märku

saabumas
reinkarnatsioon

HOMMIK

Kirjutasin täna ühe luuletuse. See oli siis, kui ma kohvikus istusin ja päeva esimest Pernod jõin. Kiitsin luuletuse heaks – ei olnudki ammu ühtegi luuletust kirjutatud. Päris hommikul röstisin omale saia. Kusjuures aja keerasin hästi maha, et saiad rutem valmis saaksid – saingi kähku söönuks. Ärkasin juba enne kahtteist, ja see on vara, sest läksin magama, kui päike oli juba kõrgel, kui kõndisin läbi Tartu kodu poole, pea huugas rohkest suitsetamisest ja Emajõe luhad paksu udu täis - töötas tulla päikseline päev. Ja tuligi. Ärkasin enne kahtteist, sest päike paistis vanaema toa aknast otse pähe, olin kõvasti higistanud. Võibolla sellepärast ärkabki vanaema nii vara, et päike segab. Magasin sellel päeval vanaema voodis, sest kui ma koju jõudsin, magas mingi tüüp minu omas, vanaema oli läinud surnuaiale lilli kastma. Ta sõitis esimese bussiga, sest surnuaed asus teises linna otsas. Kui ma enne kahtteist ärkasin, röstis vanaema mulle kohe saia. Ta oli juba kodus. Ma keerasin aja maha, et need saiad rutem valmis saaksid.

ÕHTU

Kaks kurge istuvad ka küünikatusel. Ka. See tähendab, et on seltskond. Tegelasi on teisigi, aga kured on peamised. See tähendab siis, et mina ja need kured, neid on kaks, küünikatusel. Kivihunnik, kus ma istun, ei ole õigupoolest kuigi suur. Nagu ka kurbus, rõõm, rahulolu ja rahulolematuse. Kõike on mõõdukalt. Olen koordinaatide alguspunktis, keegi ei tea, millisesse suunda ma liikuma hakkan. Ehk kodu poole, aga mis ilmakaares see asub, kus on ta omadussõnade paljumõõtmelises ruumis, antonüümide rägestikus? Ei tea. Ma püsin paigal - võngun vaikselt nulli ümber. Siiasinna. Sukeldun ehk mõneks hetkeks sellesse nulli(?) - olgugi, et istun kõrgeimal tipul sellel alal, kivihunnikul, trenaažitoru kaanel. Ümberringi nõgesed ja putked - rohi. Tulin siia selleks, et kohata sisalikku, aga teda ei ole. Ta jäi tulemata ja ega õigupoolest polnud kokku lepitudki. Mis teha, vajusin mõneks minutiks oma nälkjaunne, metsistunud tikripõõsas torkis valusalt jalgu, aga ma ei liigutanudki. See hirmutaks sisalikku, kui ta ikkagi peaks tulema.

Kõik on käe-jala ulatuses, olen keskel, kusagil nullis - tähendab: tuleb võtta suund. Kui ainult sisalik nii kangekaelselt ennast näitamast ei keelduks! Suures plaanis lahendaks see kõik, paljugi. Mida veel silmas pidada? Päike on juba madalal - õhtu - sisalik võib olla juba jahtunud, ta on kõigusoojane.

Taevas püsivad helehallid pilvetriibud, helesinisel taustal. Veel on valge, kured tõusevad katuselt õhku, et metsa taga soos konni püüda, nad jõuavad enne pimedat lähedalt tagasi.

PÄEV

Läti piir ei saanud olla kuigi kaugel. Tee pidi viima külla, aga mis ajal - mis ajaks ma pidin sinna jõudma? Selsamal õhtul? Külas pidi toimuma pidu. Tahtsin ma sinna jõuda? Teadsin, et külas on kirik ja mägi. Võib ainult oletada, et kirik on mäe otsas ja tee ikkagi viib külla.

„Kui palju on külla maad,” küsisin ühelt vastutulevalt ratturilt, noorelt kurbade silmadega mehelt.

Päike paistis juba ei tea mitmendat tundi lagipähe, kärbsed tiirlesid ümber higise otsaesise.

„Mis külla?”

Selge, järelikult on veel kaugel. Mis küla? Ma ei tea, mis küla! See, kus on mägi ja kirik - see küla! Kirikuga küla, küllap on surnuaedki.

Tee oli kitsas ja tolmu, autosid ei sõitnud ja keegi ei keerutanud tolmu üles. Sõin maasikaid, pühkisin käeseljaga otsmikult higi, mul ei olnud neid paberist rätte. Puud ümberringi olid madalad, aga hoidsid ikkagi üle tee kaardu. Mõtlesin: „Mis siin hääletada, siia ei mahu auto sõitmagi!” Lootsin ma hommikul tulema hakates tõesti hääletada? Päike teeb inimese veidraks, pea läheb sassi, eesmärk puudub. Mööda teed saab külla, sealt pittu - poest saab viina – raha mul küll ei ole! Tahtsin juua, aga teeäärred olid metsmaasikaid täis ja ma sõin neid suutäite viisi, vett ei olnud kusagilt võtta. Määrisin ennast ülepea sääsemürgiga kokku ja keerasin kilpjalgade (*Pteridium aquilinum*) alla pikali. Uinusin peaaegu kohe. Ärkasin, aga päike oli ikka veel kõrgel. Koperdasin sõnajalgade alt välja, tahtsin ikka juua, nüüd juba kindlasti viina. Aga midagi ei olnud.

Tegelikult võis juba õhtu olla. Võis olla tühi tund kolme ja nelja või nelja ja viie vahel. Tee tegi mõlemal pool käänaku ja kadus silmist. Risttee. Pöörasin rohtunud teele, mis võis olla vana siht. Kõndisin sihi lõpuni ja tagasi, siis läksin jälle edasi.

HOMMIK

Tõusin mäele. Taevas oli kesksuiselt sinine, ühegi pilveta, ainult soojavine silmapiiril. Nägin seda hästi, see vareles nagu sääseparv. Teel mäele läksin mööda ühest majast, mille kõrval puid lõhuti. Mees sirutas selga ja vaatas mulle rõõmsate ja kuidagi teadjate silmadega otsa. Ta hakkas juba tere ütleva, aga siis äkki keerasime mõlemad oma vaevu naeratavad näod kõrvale - päev veel ees, seda ja teist võib juhtuda, äike võib maja põlema panna, kaev võib äkitselt tühjaks saada, tuttavatelt võib tulla halbu uudiseid - mis siin kiidelda või ilmaasjata loota.

Mäejalamilt ei paistnud midagi - üks metsane kungas. Lootsin siit ülevalt vist legendikku või avaramat vaadet leida, aga oli hoopis kirik ja surnuaed. Surnuaial tehti siin ja seal haudu korda, ümber madala kirikutorni tiirlesid pääsukesed, istusin vilusse, saatsin hommikut keskhommikusse, lugesin raamatut.

HOMMIK

Sääse- või kärbseparv tiirles pargi kastese rohu kohal. Imestan hetkeks, miks ta koost ei lagune, ei haju, aga siis meenuvad vastavad reeglid ja salapära kaob. Tekivad uued küsimused, millele ma mõelda ei viitsi, aga küllap on neilegi vastused. Ärkasin hommikul selle peale, et mu tuba oli vingu täis. Läksin ruttu trepist alla ja nägin, et vanaema põletab pliidi all prahti. Nähtavasti ei tõmmanud üldse, sest paks valge suits keerles pliidiuksest tagasi tuppa. Katsusin siibreid, need olid küll lahti. Avasime kõik ukSED-aknad ja istusime vanaemaga välistrepile. Vanaema arvas, et peaks lillepeenraid kastma, vihma polnud ammu sadanud. Mesilane sumises uniselt äraõitsenud pojengiõites - oli väga palav. Ütlesin vanaemale, et ma ei jõua ära oodata, millal köök tuuldub, et seal kohvi teha ja hommikust süüa. Läksin niisamuti välja. Tundsin milligipärast, et mul on palju asjatoimetusi. See oli muidugi ekslik. Nagu selgus, ei osanud ma kesklinnas midagi peale hakata. Pealegi tundsin ennast halvasti - olin vingu ikka sisse hinganud. Palav oli ka. Jõin ühel terrassil Coca-Colat, tühja kõhu peale mõjus see halvasti. Lõpuks jäin pargipingile magama. See võis olla nii üheteistkümnepäev.

ÖÖ

Ja jälle oli õhtu läbi ja ma mõtlesin, miks küll ei mäleta ma midagi, mis täna tehtud? Lihtsalt, kuidas on möödunud päev? Mida teinud, mida mõelnud? Üks ja teine asi ei püsinud enam meeles. "Olen ma täna söönud?" Kui füsioloogia sellest teada ei annaks, sureksin tõenäoliselt nälga. Ja siis ma taipasin - see on unekultus. Kõik on uni, kas ma siis parasjagu ärkan või sätin magama. Ei ole muud, kui üks uuesti ja uuesti uinumine või jälle ja jälle ärkamine. Ja needki sõnad ei tähenda midagi peale protsessi enda, nad ei ole eristatavad, nad on protsess ise, aeg ise - hommik, õhtu, päev. Ja see ongi uni, et algusele ei pea järgnema lõpp ja lõppenu ei pea olema alanud - ei lõppu ega algust. Uni.

HOMMIK

Hommikul jäin iseendasse kinni nagu ööliblikas, kes valguse poole lennates leiab ennast viimaks lambikuplist - kõik. Vajusin kohviku pehmesse tooli ja jäin läbi klaasistunud silmade kohvikurahvast silmitsema, kusjuures, olin nagu puuri pistetud loom, kes läbi trellivahede välja vaatab ja mitte selleks, et teisi vaadata, vaid selleks, et näha, kes teda ennast vaatavad - olin lõksus, kõik oli nässus, empaatiast polnud märkigi - tahtsin koju. Aga tellisin hoopis 4 cl Pernod.

Päike võis juba kõrgel olla, aga täna oli juba hommikul pilve läinud ja nüüd sadas. Inimesi liikus sisse ja välja. Need, kes vihma käest tulid, tegid imelikke nägusid. Tüdrukud eputasid oma märgade juustega ja said põhjuse, et ennast peeglist põhjalikumalt üle vaadata. Miskipärast oli too hommik klientuur keskmisest noorem. Teiste hulgas astus sisse üks mulle tuttav tüdruk. Kutsusin ta oma lauda ja me hakkasime juttu ajama. Ta pakkus, et kui vihm ei peaks järele jääma, võib ta mu enda vihmavarju all

koju saata, ütlesin, et miks mitte. Tema jutukusele vastukaaluks sättisin ennast tähelepanekliku kuulaja positsiooni. Viimaks väsis ta rääkimisest ära ja me läksime koos minema. Raekoja kell lõi pool kaksteist, vihma sadas.

Saatsin ta koju. Annelinna üheksakorruselise maja trepikojas, kus tal esimese korruse korter oli, tahtsin teda tõesti suudelda - tal oli seljas poolpikk suvine kleit ja vahva õlgu paljaks jättev suvine särk - aga ma ei teinud seda siiski. Kõndisin läbi sajuse Tartu koju.

PÄEV

See päev oli veider. Tahtsin kuhugi sõita, aga linnaliinibuss sõitis vales suunas. Seepärast ma ei läinud bussi pealt maha, vaid sõitsin tagasi sinna, kust olin peale tulnud – et siis koju. Vahest on hea, et bussid linnas teevad ringe ja nii saab alati tagasi sõita, nagu ei oleks kuhugi mindudki. Bussisõit nagu suvi ise, astu peale millal tahad, midagi maha magada ei saa. Samamoodi on lõpuks ikkagi hommik, siis päev, õhtu, öö ja viimaks jälle hommik – justkui vahepeal ei ole olnud midagi. Läksin koju tagasi.

Keegi oli värava hingedelt maha tõstnud. Jõin pool liitrit Coca-Colat ja heitsin magama. Uni tuli kohe. Selline päevane uni, mida saab oma tahtmist mööda suunata, siia või sinna, neile või teistele teemadele - ise jälgid -, nagu teater. Akna taga sadas halli vihma. Millegipärast olin unes kohe päikeselisel Toomel ja tegin ringe. Lasin unel rahumeeli edasi veereda, sest olin kuhugi minemas ja see tundus huvitav, midagi pidi justkui juhtuma. Kiirendasin sammu, päike paistis ilusa ilma rünkpilvede vahelt, oli õhtupoolne aeg. Õhk muutus oranžikaks nagu sügisel ilma päiksetagi. Kiirendasin veelgi sammu ja juhtisin und juba liiga teadlikult. Selle peale ärkasingi. Ajasin ennast istukile, toetasin pea kätele. Akna taga sadas ikka vihma. Kuhu ma pidingi hommikul sõitma? Persse kah.

ÕHTU

Istusin puukuuri taga. Sisalik jooksis üle lameda kivi ja jäi selle teises otsas luurama. Olin ma maal või linnas? Igatahes oli seal samas lähedal suur maantee. Ühtpidi viis tee Valka, teistpidi Pärnusse. Autod muudkui sõitsid ja sõitsid. Lõhutud puudest tõusis männivaigust lõhna. Olid kõrred ja tarnad (tõesti ainult mõned), valged ristikehinad ja õitsevad naadid, põdrakanep (*Epilobium angustifolium*) ja valgetest tellistest laotud alajaamakast. Puukuur. Kõik see olgu muuseas.

ÕÕ

Ühel varahommikul ärkasin külmavärinates üles, sest mu pea oli selge nagu sügisene hommik. Ärkasin, sest olin näinud halba und. Kusjuures unenägu ei olnud seotud selle ajaga, kus ma praegu viibisin, vaid ajaga kaugest minevikust. Nii ma vähemalt esialgu arvasin. Käisin kusel ja jõin klaasist vett, kui korraga taipasin, et see uni ei olnudki minevikust. Miks tõesti? Kas sellepärast, et see kõik nii tuttav oli? Hetke jooksul oli selge, et kogu unenägu ei tulnud mu pähe mitte möödunust, vaid sellest ajast, mis veel kätte ei ole jõudnud. Mõeldes sellele, kuidas võisin ma selles selgeltnägija unenäos ennast ära tunda, sest ma ei tunne ennast päevagi kauem kui ma vana olen, taipasin, et olen ajast lootusetult ümber piiratud. Suvi, mis ei mäletanud eilset, ega teadnud midagi homsest, oli lõppemas. Sest korraga olin tugevalt seotud möödunud päevadega, millest aju analoogiat kasutades ka järgnevad konstrueeris. Päike ei olnud veel tõusnud. Taevas oli pilves, tänavavalgustus segas halli hommikuvalgusesse kollaseid laike. Õunapuu seisis akna taga elutus ükskõiksuses - väljas oli täiesti vaikne.

PÄEV

Augusti keskpäik pühapäevases Tartu kesklinnas on turistide päralt. Siin ja seal istuvad nad välikohviku terrassidel või kõnnivad, käed tähtsalt selja peal, ümber kesklinna väikeste kvartalite. Päike tõusis aina kõrgemale ja kõrgemale, veel puhus Toomemäe ja Emajõe poolt niiskemaid hooge. Keegi ei olnud veel otseselt väsinud, kellelgi ei olnud villand, teenindajad naeratasid lahkelt ja turistid otsisid rõõmsalt kotist fotokaid välja. Pealelõunaks, kui paksude seintega kivimajad kiirgavad soojust nagu üks hiiglaslik keris, külitavad nad kõik pinkidel või vaatavad hotellitoas lakke.

Istusin kohvikusse ajalehte lugema. Terrassil lõunastasid turistid ja sagisid ettekandjad, tellisin omale kohvi ja jäin tänavat vaatama. Leht ja raamat seisis avatuna - ma ei lugenud. Kohvi ei joonud ka, see seisis laual nagu pilet - 15 krooni -, et jälgida Tartu kesklinna suve viimast suurüritust – „Pühapäeva pärastlõuna“. Päike paistis otse näkku. Oli väsitavalt palav.

Pärast läksin mööda Näituse tänavat raudtee poole ja üsna tenniseväljakute lähedal peatus pilk arukasel (*Betula pendula*). Millegipärast oli selle all rohkem kollaseid lehti. Tõstsin ühe lehe silmade kõrgusele ja vaatasin vastu päikest. Kui eemalt paistsid need lehed enam-vähem rohelisel murul enam-vähem kollased, siis nüüd, lähedalt vaadates oli igaühe peal kolme-nelja värvi laike või triipe. Mõtlesin, et võibolla muudabki suve sügiseks see tähelepanelikkus, mis sunnib kummarduma kuivanud kaselehe järele ja piir, mis eraldab suve sügisest, ei ole mitte midagi, mis asuks sügisest või suvest endas. Minna suvest sügisesse on saada tähelepanelikuks, fookusseerida silm, hakata lugema.

LÕPP

Raskena nägin Emajõe kohal valget udu, kui õhk pärast päikeseloojangut kiiresti jahtus: nägin hakke, kes jälle parvedesse hakkasid kogunema. Ja siis, ühel hommikul kesklinna poole kõndides oli linn korraga inimesi täis, nii tööinimesi kui üliõpilasi. Just nagu üleöö olid nad kõik suvepuhkuselt tagasi jõudnud. Kooli alguseni oli jäänud ehk mõni päev.

Tahtsin ära minna, korraga ei osanud ma Tartus enam midagi teha. Otsustasin sõita lõunasse. Otsin bussijaamast piletid, et minna tagasi sellesse piiriäärsesse Lāti külla, kus ma suvel mõne nädala peatusin. Peaasi, et buss sõidaks. Sõitis. Peaasi, et ma niipea kohale ei jõuaks, peaasi, et ma viinapudelit Tartust ostmata ei jätaks. Otsin ka süüa, sest buss pidi väljuma pärast lõunat ja sihtpunkti jõudma alles õhtu eel. Tund enne bussi väljumist olid asjad aetud, istusin ootesaalis, polnud ei rõõmus ega kurb, inimesed käisid edasi tagasi, püüdsin unenägu meelde tuletada. Ei tulnud. Otsin kaheliitriste Coca-Cola. Korraga lõi pea selgeks, sattusin ärevusse. Buss pidi väljuma viie minuti pärast. Istusin kuhugi keskele, akna alla. Buss võttis paigast. Taevas ei olnud pilves ega selge. Kõrged pilved moodustasid Anne kanali kohal kavalad jaaguarisilmad, tuul puhus need laiali või kadusid nad bussiakna vaateväljast. Kõhus oli vastik tunne ja süda tagus. Kõik oli vastuolus, aga mis siis ikkagi? Korraga tundus see minek täiesti võimatu. Et see lõppeks! Olin oma pileti sisse hajameelselt nätsu keeranud ja kui kontroll peale tuli ja ma piletit nätsu ümbert lahti püüdsin pakkida, sai ta hirmus pahaseks ja käskis uue pileti osta. Kahmasin oma seljakoti ja mind lasti bussist välja.

Päike paistis hägusas taevas helekollase kerana. Buss kadus unnates käänaku taha. Olin võib-olla mõned kilomeetrid Tartust väljas. Autod sõitsid kiiresti ühele ja teisele poole, veoautode presentfurgoonid laperdasid.

Tuumapommi-reisijad / Edvin Aedma

Jalutasin parajasti Tallinna vanalinnas, kui ma esimest korda Reginat nägin. Ta oli lühikest kasvu ja pruunide juustega. Tüdruk istus parajasti terrassil oleval pingikesel ja vahtis unistavalt taevast. Ma olin seisma jäänud ja vaatasin tema poole, kui ta mind märkas ja mulle viipas.

Kuna taevas polnud ühtegi pilve ja päike paistis heledasti, otsustasime minna mõnda kohvikusse, et jäätisekokteili juua.

„Tead, mulle meeldiks üles lennata, mitte alla kukkuda...,” ütles Regina.

„Mis sa sellega mõtled?”

„Mitte langevarjuga ülevalt alla kukkuda, vaid vastupidi, üles lennata.”

Sel hetkel märkasin ma ühes tänavaäärses majas huvitavat kohvikut. See oli väike tuba suure vaateaknaga. Terves kohvikus oli ainult üks laud (otse akna all) ja tagant paistis kitsas lett. Neil oli ka jäätisekokteili.

„Sinna lähemegi,” ütles Regina ja me sisenesime. Läbipaistvatel riulitel olid maasikakoogid, ja leti taga seisis punasetriibulise põllega müüja. Võtsime kumbki oma kokteili ja istusime akna alla.

„Näe, mis ma täna sain,” ütles Regina ja võttis kotist mingi raamatu.

„Mis see siis on?”

„N.-i luuletused!”

„Anna siia... Nii... Mis meil siin siis on... Luuletus kevadest:

Linnupoiss lööb lahti laulumängu
talvekülm jääb kängu

Jääpurikad justkui naljanumbrid sulavad
all vetojad vulavad”

„See on täielik jama! Justkui naljanumbrid tilguvad... Nii lolli luuletust ma pole elu sees näinud... Kes see N. üldse on?”

„On ju ikka mingi kuulus...”

„No vaatame veel mõnda...”

„Näe! „Lumepall põrgus.””

„Ei see ei meeldi mulle ka, loeks parem seda:

Peedul oli sõber Jüss,
Jüssil oli väike püss,
püssiga sai teha paugu,

Jüss tegi Peedu sisse augu,
 Peedul august jooksis välja veri,
 samal ajal Jüss aga puistas kanadele teri.
 Jüss istus Peedu kõrvale maha ja küsis:
 "Tahad, ma kutsun arstiabi, või ei taha?"
 Peedu ütles et olgu peale, aga tee siis ruttu
 ja sellel ajal kui kiirabi tuli jaole, ajasid nad veel palju juttu.
 Kiirabi tuli kohale ja viis Peedu ära
 aga nad lahkusid Jüssiga vähemalt sõpradena"

Samal ajal kui ma luuletust edasi lugesin, libises kohvik majast välja ja jäi pisikese kastina tänavale. Kohviku välisseintest tulid välja hiigelveedrud ja luugikesed avanesid. Müüja keeras enne väljumist mingit nuppu ja see hakkas tiksuma nagu kell. Kohviku katus oli kaetud muide nägusate punaste katusekividega.

Väljusime Reginaga kohvikust, et seda fenomeni väljastpoolt näha. Ümber ringi oli juba palju inimesi, kes uudistasid meie kohvikut ja sellest majaseina jäänud tühikut. Läksin tagasi kohvikusse, et oma kokteil välja tuua, kuid sisenemisel kuulsin veidrat, hoiatavat häält. Vaikne, üha valjenev sireen. Märkasin, et ka müüja keeratud nupp on peaaegu täisringi ära teinud. Ise aru saamata, mis ma teen, kiirustasin ma välja, haarasin Reginat käest ja tõmbasin ta tagasi kohvikusse.

Istusime tagasi oma kohtadele. Ja maailm meie ümber plahvatas.

Alguses nägime kõike aegluubis - kuidas kohviku seinas olevatest luukidest roomab plahvatusvoog aeglaselt välja nagu sültjas tigu, kuidas asfalt aurustub, kuidas meie klaasides olev kokteil sealt välja laua kohale hüppab. Ja siis, äkitselt, muutus aja kulg ülikiires, vähemalt nii meile tundus.

Ühe hetkega virutas plahvatus meid kõrgele õhku, linna kohale. Nägime kuidas linn meie all üha väiksemaks jääb ja kuidas plahvatuselööklaine edasi rullub ja kõik tulle matab. Meie kohvik hõljus aga kõige selle kohal, täis kergust ja vabadust. Vaatasime Reginaga aknast välja ja imetlesime tuumaplahvatust. Oli ilus.

Kuna ümberringi lendles tuules ka tuhka, mis paiguti meie suurepäraast vaadet rikkus, pöörasime tähelepanu jälle oma kokteilidele.

„Kuidas sul koolis läheb?“ küsisin Reginalt.

„Mai tea, prantsuse keeles sain kolme. Aga tegelt on meil päris lahe, näiteks on meil üks õps, keda me kutsume Mutriks. Ta on selline väikest kasvu, hallide juus-tega,“ jutustas Regina. Jäätisekokteil oli hea, kuid juba otsas.

„Kas soovite veel?“ ütlesin, kergelt muiates. „Olge nii lahked ja andke mulle jah veel üks kokteil, monsieur,“ kostis Regina peenelt vastu.

Kohvik, mis enne plahvatusest üha kõrgemale oli tõusnud, oli vaikselt vajuma hakanud. Olime suure hooga kandunud vist kusagile Taani väina. Kohviku katuses avanesid luugikesed ning välja vupsasid langevarjud. Vaikselt maandusimegi me ühele väiksele saarele. Künklikku maapinda kattis tumeroheline rohuvärv, millest ulatusid välja üksikud võililled. Väljusime kohvikust ning alustasime oma väikest uurimisretke. Oli tuulevaikne päikesepaisteline ilm, päikese käes sillerdavad lained roomasid laisalt vastu kallast. Veerand tunniga käisime kogu paiga läbi. Mängisime peitust, ja siis kulli. Lõpuks aga heitsime ühe kase alla pikali.

„Näe!”

Regina oli avastanud, et meie puhkepaiga kõrval kasvavad metsmaasikad. Sõime maasikaid ning vahtisime taevas rändavaid pilvi. „Sa oled ikka ülilahe tüdruk!” ütlesin Reginale. Ta vaatas mulle lõbusalt otsa. „Sina samuti!” ütles ta. „Jah, aga mina arvan, et ma olen ülilahe poiss,” naersin mina. Regina toetas pea minu õlale ning pani silmad kinni. Me jäime mõlemad magama, kõrvus vaikne puulehtede sahin ja lainete loksumine. Ärkasime hiljem, oli tõusnud tugev tuul.

„Mul on külm,” ütles Regina.

„Minul ka, lähme sisse,” vastasin. Läksime kohvikusse ning valasime termosest (seal oli üks) endile kohvi ja teed.

„Nüüd võiks edasi pörutada,” ütles Regina lõbusalt. Keerasin seda nuppu, et tiksuma hakkaks. „Joo oma kohv ära, muidu läheb põrandale,” ütlesin, kui nupp tagasi algusesse hakkas jõudma.

Käis järsk plahvatus, kohvik virutati taevasse, kõik põrus, nõud klirisesid ning Regina tass lendas põrandale kildudeks. Meie ise haarasime lauast kinni. Aknast nägime

kuidas saarekese kohale oli kerkinud tuumaseen, ümbritsetud aurustunud veest. Kaugemal aga liikusid igas suunas hiigellained. Kohvik oli põrumise juba lõpetanud ja me istusime laua taha, et aknast paremini välja vaadata. „Päris suured lained,” ütlesin.

Liikusime hooga Läände, samal ajal kohvik muudkui langes. Otsustasime, et ei hakka veel niipea peatust tegema ning vajutasime ühele teisele nupule (sinna oli kirjutatud „ilma peatuseta”). Ja oligi ilma peatuseta - kui kohvik maad puudutas, käis kohe plahvatus ning paiskusime uuesti üles. Ma ei saanud täpselt arugi, kus me maad puudutasime, igatahes olid seal kuused. Plahvatuse ajal hoidsime lauast kõvasti-kõvasti kinni. Kohvik paiskus ülikiiresti üles, seetõttu me eriti palju ei näinud. jõudsime näha ainult seda, kuidas plahvatuse tulemeri läbi metsade kihutab.

Aga järgmine peatuspaik oli Prantsusmaa. Pariis. Maandusime vaikselt ühte kõrvaltänavasse, et mitte tähelepanu äratada. Kõigepealt nägime ühte autot, mis vedas mingeid tünne.

„Nendes tünnidest on kindlasti vein. Ma tean,” ütles Regina kuraasikalt.

Arvatavasti tema sõnade mõjul tekkiski meil veiniisu. Nii, et tahtsime mõnda kuulsat prantsuse veini maitsta. Majad ja tänavad olid ilusad. Ning muidugi ka prantslased ise. Võtsime kohviku kassast natuke franke ning hakkasime veini otsima. Astusime esimesse veinipoodi. See oli tohutu saal, mille seinad olid kaetud riulitel asetsevate veinipudelitega. Poodnik küsis meilt midagi - selle peale oskasime me aga kahjuks ainult õlgu kehitada. Käisime natuke ringi ning valisime ühe pudeli välja. See oli purpurpunasest klaasist ja väga suur. Sildi peale oli joonistatud viinamarjavääti-dest tihedalt läbipõimunud tammepuu.

Nähes meie valikut, tõmbus Poodniku nägu millegipärast krimpsu. Me ulatasime raha aga ta raputas eitavalt pead ning hakkas midagi seletama. Ma ei saanud aru milles asi - franke oli meil ju piisavalt. Üritasin talle veel raha pakkuda, aga selle peale sai ta päris pahaseks ja võttis pudeli ära.

„Mingi erilise jobu!” kommenteeris Regina.

„Ka mina arvan, et mul on Pariisist villand,” ütlesin.

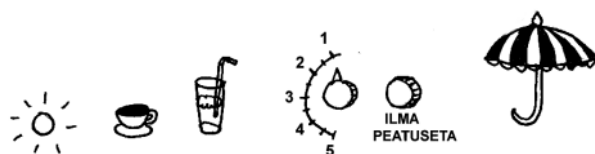
„Jah, lähme parem Londonisse,” nõustus ka mu reisikaaslane.

Me väljusime poest ja nägime veel läbi vaateakna, kuidas Poodnik veini riulile tagasi asetab. Siis istusime oma kohvikusse ja keerasime nuppu.

Varsti käis plahvatus, ning Pariis mattus tuumaseende. Kohvikuga koos paiskus ülesse pilpaid ja muud prahti. Meie all üha väiksemaks muutuv Prantsusmaa ei pakkunud meile enam huvi, juba sõitsime Inglismaa poole. Vaatlesime ka La Manche'i väina, oli palju laevu.

Hakkasime maanduma, sest London paistis.

„Eks London on ikka hoopis teine asi kui Pariis!” kiitis Regina takka. Nägime suure kellaga Big Ben'i ning ilusaid vanaaegseid sildu. Maandusime ühel golfiplatsil.

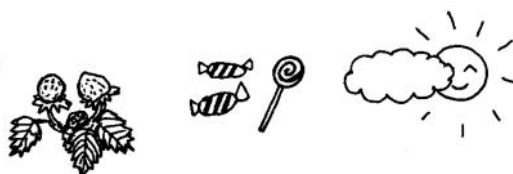

Edasi uudistades nägime golfi mängivaid inglasi. Nad kandsid sonisid ning mugavaid beeže või valgeid riideid. Jõudsimme kesklinna ning sisenesime ühte seal asuvasse parki. Jalutasime parajasti ringi, kui üks kiivriga politseinik meid hüüdis. Kui me talle imestunult otsa vaatasime, küsis ta viisakalt "I am sorry, do you speak English?" Vastasime jaatavalt, ning ta seletas meile, et pargis on murul käimine keelatud. Vabandasime ka ise viisakalt, ning tulime muru pealt ära. Samas küsisime ka teed lähima kommipoeni. Inglismän juhatas meile lahkelt koha kätte.

Kommipoes läksid meie silmad lausa kirjuks, mida kõike seal ka ei leidunud! Käisime vist küll vähemalt veerand tundi ammuli sui ringi. Kuna meil eriti palju raha polnud, ostsime kaks pulgakommi ning natuke karamelli. Siis läksime tagasi parki ning pakkusime neid ka lahkele politseinikule. Ta oli ülimalt meelitatud, aga algul ei tahtnud maiust vastu võtta. Lõpuks ta siiski lubas endale mõned karamellid. Vestlesime veel natuke ja läksime edasi. Jõudsimme loomaaiani. Ainult et raha oli kahjuks juba otsas.

„Tegelikult on paha ka, et loomad peavad puuris olema,“ ütles Regina. Jalutasime veel mõned tunnid linnas ringi, nii mitmeidki kordi kahetsedes, et me oma raha ära olime raisanud. Lõpuks jõudsimme oma tuttava kohvikumajakeseni ning astusime väsinult sisse.

Tuumaplahvatus viskas meid õhku, ning pani kohviku kohutavalt rappuma. Tavalisele undamisele oli tekkinud juurde mingi imelik kolin. Kõrgel nägime ka eemal asuvat ilusat mägismaad. Olime otsustanud sõita tagasi Ida poole. Ei olnudki eriti isu kuskil maanduda, hüppasime vahepeatusteta. Kui ümberringi päris pimedaks oli läinud ja me enam midagi ei näinud, maandusime lihtsalt hea õnne peale. Oli öö. Vaatasime kohvikutulede valgusel ringi, aga näha ei olnud eriti midagi, ümberringi oli tühi

maa. Minu arvates oli see mingi Kagu-Euroopa paik, aga ma võisin ka eksida. Tegime kohvikupõrandale magamisasemed (kapis oli kaks patja ja magamiskotid) ning jäime magama. Kui ärkasime, näitas kell juba 12 päeval. Ometi oli taevas kummaliselt udune ning päikest ei olnud näha. Kohvikus oli (arvatavasti selle suure põrumise peale) midagi tõsiselt rikki läinud, sest isegi kohvimasin ei töötanud.

Hakkasime logisedes edasi Ida poole hüppama, ümbritsetuna veidralt hallist taevast. Olime juba mitu tundi sõitnud, kui me minu arvutuste kohaselt kuskile Aasiasse, võib-olla Hiinasse või Tiibetisse välja jõudsime. Siin otsustasime teha peatuse ning maandusime. Maandumispaigaks valisime ühe kivise ja pruunikat värvi kaljutipu. Vaade oli lummas, tohutult ilus. Kuigi nähtavus oli halb, nägime läbi kohviku vaateakna all laiuvaid kuristikke ja väiksemaid mägesid.

Kui väljusime, tundsimme jäist külmust. Kuna olime õhukeselt riides, ei jäänud me kauaks, vaid kobisime sisse tagasi. Kui plahvatuse nuppu keerasime, käis ainult mingi pröks - midagi ei juhtunud. Proovisime ka „ilma peatuseta” nuppu, aga seegi ei töötanud. Vahepeal isegi kuskil midagi nagu kolises või kõlksatas, aga siis jäi kõik vaikselt. Väljas hakkas sadama lund ja kohvik mattus vaikselt selle alla, külmus aga muutus üha tajutavamaks. Suured kollased lambid olid kustunud, valgust andis veel vaid väike laes olev pirnike, täites kohvikuruumi nõrga ja sinaka valgusega.

„See on tuumatalv,” ütlesin.

Pugesime samasse magamiskotti ning jäime üksteist kaisus hoides lebama. Kõik oli muutunud kuidagi kurvaks.

Diagnoos: skisofreenia / Aron Heel

hommiku-
kohv

KLIK

ICON

HAMBAHARI

Avan silmad, hommik on. Või kas ikka on? Lülitan sisse televiisori – jah, ongi hommik. ETVst tuleb hommikune programm, korduses, sest ekraani ülanurgast puudub kellaaeg. Olen rõõmus, et ma hommikul üles ärkasin, sest tavaliselt ärkan öösel ja siis on vastik hommikukohvi juua. Vaadake, hommikukohvil ei ole mingit mõtet, kui seda ei saa juua hommikuti. Öist kohvi peaks nimetama öökohviks, aga ma ei ole kuulnud, et keegi jookse öökohvi, sestap katsun ise ka alati hommikuti kohvi juua. Olen mitu päeva pidanud kohvita läbi ajama. Täna ei pea ma seda tegema. Panen vee keema ning istun arvuti taha. Klikin hiirega ekraaniikoonidel ning ei oska ühtegi neist valida. Lõpuks valin kõige ilusama ja klikin kaks korda järjest. Illu on subjektiivne ja maitse iga päev erinev. Ikooni funktsioon on tähtis tegelikult. Mõnel päeval jääb mul vahevõrgus käimata, sest ma ei kannata siis vaheikooni. Mulle on soovitatud ikoon ära muuta, aga ma ei oska. Või ei taha. Täna mulle meeldis arvutiekraanil klikkida kaks korda sinist e-d. Sõidame! Avaneb uus aken. Tunnen, et toas läheb umbseks. Väljas on külm, sulgen akna ja lülitan arvuti välja. Vesi keeb, kohv saab valmis, otsin sigarette – otsas.

Joon kohvi ja helistan. Mu telefon on suur ja päevinäinud, aga vähemalt pole ta aheldatud seina külge. Kui tahan, võin ta igal ajal endaga kaasa viia, ükskõik kuhu, ja ta töötab ikka. See tähendabki vabadust. Helistan Ericale, ta võtab vastu: "Halo, Erica... Aron siin, lähme joome kohvi... ääää, ma ei tea... no, mmm, no ütleme kahekümne minuti pärast... hää küll, tsau." Erica tuleb minuga kohvi jooma ja me saame kokku kahekümne minuti pärast. Pea valutab, rüüpan tassist kohvi. Erica on hüsteerik. Võtan veel ühe lonksu. Teda peetakse eriliseks, aga tegelikult on ta hüsteerik. Hüsteerikud käituvad vahel hüsteeriliselt ja ma olen ise näinud, kuidas Erica käitub hüsteeriliselt. Enne väljumist pesen hambaid, ajan maha vurrud ja udemed lõua otsas, habe mul ei kasva. Viskan lisaks pilgu peeglisse ning puhastan prille, sest hügieen on oluline. Ma ei taha olla "maamees", kui ma linnas ringi käin. Riietun hoolikalt, viksin saapaid, otsin kammi. Erica ütles mulle kord, et ma näen välja nagu "maamees". Mul ei ole juukseid, ajasin need just maha, aga ma tean, et kusagil siin peaks olema üks kamm. Ma ei leia seda. Sall, müts, kindad, jope. Muidugi jope, sest õues on kohutavalt külm. Ma olen valmis, astun trepikotta ja sõidan liftiga alla.

Õues märkan endal tänavakoristaja pilku. Ehmatan. Mis juhtus? On midagi valesti? Ta koristab tänavalt lund, nagu poleks midagi olnud. Ma ei saa rahu ja astun suure vitriini ette, silmitsemaks oma peegelpilti. See on mingi poe aken, mis hiljuti maja all avati. Kõik paistab olevat korras. Tänavakoristaja on uuesti töö katkestanud ning seirab mind. Arusaadav, ta on jobu. Korra torkab mulle pähe mõte, et ma ilmselt vahiks niisamuti, kui keegi kasutaks sellist suurt akent tänaval peeglina. Olen ka jobu, lepin sellega.

Jalutan kesklinna, see pole kaugel. Suur kaubamaja pole ka kaugel ja ma astun sinna sisse, õigemini sellest läbi, sest väljas on ju külm. Kaubamajja saab pöörlevate uste kaudu. Uksed pöörlevad vahetpidamata, kogu aeg toimub liikumine. Komistan vastu ust ja see peatub, kuid hakkab mõne hetke pärast tööle. Komistan veelkord, nüüd juba meelega, uks seiskub taas, ning taban halvakspaneva pilgu. See on üks vanem meesterahvas ning mulle tundub, et olen teda kunagi varem kohanud. Keeran pea kõrvale, sest ma ei taha temaga uuesti kohtuda. Mõned inimesed on lihtsalt nii ainulaadsed, et nendega uuesti kohtuda ei soovi, ühest korrast piisab. Olen kindel, et mees tundis mu ära. Tutvusin temaga kunagi ammu ja esitlesin ennast noore ja edukana. Mind huvitas ta tütar, pragmaatikuna ei pidanud ma paljuks ka tütre isaga sidemeid luua. Enam mind tema tütar ei huvita. Piilun silmanurgast, kas ta ikka veel pöörnitseb mind. Ei. Ma tõmban mütsi silmini pähe, komistan veel korra liikuva ukse vastu. Uks ei seisku enam, vaid üllatuseks hakkab hoopis kiiremini pöörlema ja inimestel on raskusi, et uksepoolkerast õigeaegselt välja saada. Aeg liikus samal ajal edasi, kui uks seisis, see peab nüüd kaotatud aja tagasi tegema. Uks ei saa veel aru, et aeg on inimeste kons-truksioon, füüsikud juba mõistavad seda.

Astun majaplaani juurde ja jään seda silmitsema. Viiendal korrusel on kunst. Tegelikult seal loomulikult kunsti pole, seal asub käsitöökauplus ja vahel on ekspositsiooni korras mõned homoerootilised fotod seintele riputatud või moodsad skulptuurid, millest on veidi raske aru saada. Ka naistevahelist armatsemist võib nimetada homoerootikaks. Ma lähen sinna üles, sest ma ei soovi liiga vara kokkusaamisele jõuda. Kui ma liiga vara jõuan ja hilinen veerand tundi, siis pean ma veel veerand tundi lisaks ootama. Ma lähen vaatan parem kunsti. Või käsitööd ja homoerootilist sotsiaalset kriitikat. Täna on aga hoopis keegi ära määrinud hulga voodilinu. "Voodilina on minu lõuend!" Nii on ta öelnud ja värvi voodilinatele laotanud. Elamus jääb ära, elamust saab üldse harva. Homoerootikast vist oleks saanud. Sotsiaalselt kriitilise maiguga olid määratud voodilinaid küll.

Lähen tagasi alla. Pangaautomaadi juures seisab järjekorras üheksa inimest. Mina olen järjekorras kümnes ja minu taha tuleb veel inimesi. Kui järjekord minuni jõuab, lähen ma edasi. Ma ei tahtnud automaadist midagi, õigupoolest ma ei oskagi neid masinaid hästi kasutada. Enamasti juhtub mul mingi äpardus ja masin „sööb“ mu kaardi ära. Siis saan kviitungi, mis soovitab pöörduda lähimasse pangakontoris. Seisin järjekorras, kuna tahtsin korraks uuesti tunda seda ühist hingamist, mis inimestel tekib külg külje kõrval seistes, ühise eesmärgi poole pürgides. Oleks tahtnud kõrvalseisjatel kätest haarata ja laulda, nii et pisarad silmis ning hääld hõlpsalt värisemas. Seda ma siiski ei teinud, vaid sulgesin mõneks minutiks silmad ja mõtlesin Balti keti peale. Balti kett oli ammu. Olin siis neljane, hoidsin kinni kõrval-

seisja käest. See oli mulle tundmatu naine. Ta pakkus mulle värsket saia ja ma sõin kogu saia ära ning pool teisestki. Siin mulle keegi saia ei pakkunud. Millegipärast tuleb mulle meelde üks tegevuskunstnik, kelle etteaste seisnes inimestele saia näitamises. See kunstnik oli lõuna-korealane. Ma ei ole tegelikult selles küll päriselt veendunud, kuid mulle tundub, et individuaalse eneseväljenduseni põhjakorealased veel jõudnud pole. Kas kogu Põhja-Korea pole mitte üks iganenud kollektiivne kunstiprojekt? Etteaste kulminatsiooniks oli saia löömine jalaga, siis korealane kummardas ja meie aplodeerisime.

Kõnnin väljapääsu suunas. Uksed avanevad, kui neile piisavalt lähedale jõuda. Ma olengi väljas ja kaubandusmaailm jääb seljataha. Märkan prügikastil plakatit. Sellel seisab: "Märts on teeninduskuu, kiida teenindajat. Helista või saada SMS ja räägi oma heast teeninduskogemusest. 1182." Keskel on suur ja punane irvitav nägu. Otsustan SMS-i kasuks, sest kirjutamine tuleb mul paremini välja, kui rääkimine. Juhtub tihti, et mu jutt katkeb poolelt sõnalt ja tuleb mõttetühjus ning tühi pilk. SMS-is seisab: "Kiidan Verat. Käisin eile seal bussijaama juures bordellis ja Vera imes mul hästi lahti. Pärast naeratas." Ma kirjutan alati oma sõnumeid grammatiliselt võimalikult õigesti, nii hästi kui oskan. Saadan sõnumi ära. Ma ei tea ju tol hetkel, et prostituudid kampaanias ei osale. Jõuan Viru väravateni ja olen sunnitud ootama veel kümmekond minutit. Õnneks on siin lillelettide kõrval olemas ka pisike tubakamüügiputka. Ostan sigarette, et saaks ootamise ajal ühe ära tõmmata. Lilli ma Ericale ei osta, mulle on jäänud mulje, et talle ei meeldi lilled. Ootan ja tõmban sigaretti. Prostituutidest on kahju. Kül m on. Eestis ongi kogu aeg kül m. Aga mingit tööd peab ju tegema, et raha saada.

Erica tuleb reipalt naeratades minu poole. "Ootasid kaua?" "Alles jõudsin," vastan tubakasuitsu puhudes. "Kuhu siis?" Näitan käega Raekoja platsi suunas. Liigume sinna. Tunnen vajadust oksendada, kuid hoian ennast tagasi. "Elad hästi?" Kuulen küsimust ja kuulen ka ennast vastamas: "Jah. Sina ka? Kuidas töö läheb?" Erica töötab graafiku alusel. Ta tegeleb eksootilise tantsuga. Mõned kutsuvad seda striptiisiks.

Märkan vana habetunud meest, kellel on mingid nartsud jalgade ümber seotud ning hetkel tuhnib ta prügikastis. Otsib vist süüa. Prügikast asub McDonald'si kõrval ja selle peal on kujutatud kollast M-i. Aknast paisab irvitav kloun, kes pakub lastele jäätist. Tegemist on fotoga, ehkki inimsuuruses. Oleme liiga palju edasi kõndinud ja selleks, et meest jälgida, olen sunnitud liikuma selg ees. Mehel on seljas pruuni värvi mantel. "Mis sa vaatad?" "Ei midagi, lähme edasi." Miks see kloun irvitab kogu aeg? Käte ümber on mehel ka nartsud mässitud ja pea ümber on mingi määrdunud rätik keeratud. Araablast ta sellega küll ei meenuta. Kül m on. Keeran ennast ümber ja ütlen: "Jajah, lähme." Mees ei leidnud süüa.

SMS

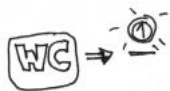

Ma ei taha eriti kaugele enam minna, tekib kohene vajadus tarbida. Sest ma saan ju rahulikult tarbida. "Lähme sinna," ütlen ja astun sisse esimesse ettejuhtuvasse kõrtsi. Kunagi asus siin vist "Köver kõrts". Saal on tühi, pole mitte ühtegi küllastajat peale meie. Astun leti äärde ja küsin, kas me oleme esimesed. Baaridaam naeratab: "Tere hommikust!" "Ma küsisin, kas me oleme täna esimesed küllastajad?" Neiu leti taga vaatab mind kohtlase pilguga, ütleb: "Jah." "Hea küll, ehk oskate mulle tänase euro kursi öelda." "Ei, kahjuks mitte." Ta vaatab mulle arusaamatu näoga otsa ja mina sõnan: "Euro kurss on ju iga päev sama, 15,6, kui ma ei eksin." Ma ilmselt ei eksigi ja lähen istun akna alla, et saaks välja vaadata. Neiu leti tagant ei ütle midagi ja ma olen tema vastu huvi kaotanud.

"Jood sa ka kohvi?" See on Erica, olin ta peaaegu unustanud. "Muidugi," vastan, otsin siis endale taskust sigareti, et see tikuga süüdata ja ise seejärel sügavamale suurde tugitooli vajuda. Erica istub minu vastu. Ta toob leti äärest mulle tassi kohvi ja endale ühe latte. Võtan lonksu, puhun tubakasuitsu välja. "Räägi siis," ütleb ta. Räägingi midagi ilmselt, sest Erica palub mul vaikselt rääkida. Ta istub ju siinsamas. Kuradi hüsteerik! Räägin vaikselt. Sosistan. "Erica, ma tahan, et sa teaksid, see, et ma sind enam vaatamas ei käi, ei tähenda, et ma sind ei armasta." "Totu oled. Ma olen ju abielus. Lepi sellega." Erica on abielus? Millal ta abiellus? Kellega? "Kas ma käisin ka pulmas?" Küsin seda päris siiralt. Ma ei mäleta, et oleksin pulmas käinud. "Ma ei ole veel pulmi ju pidanud," saan vastuseks. See on tõeline üllatus minu jaoks, tekkima hakkab nihe. "Töötad ikka veel samas kohas?" See olen mina, kes küsib. Jah, ta töötab samas kohas. Lapsed on ikka sama toredad.

Mis kuradi lapsed, mis ajast lapsi striptiisibaari lastakse? Ma ei saa aru, rüüpan kohvi. Et rohkem mitte midagi pärida, räägin endast. "Eile käisin bordellis." Ta vaatab mind halvustavalt. Mis sa passid, raisk! Ise oled abielus ja mina ei tea sellest midagi. Kindlasti abiellusid mingi paksu enesega rahulolust lõhki mineva soomlasega, kes su paljaid rindu käis vahtimas ja viiesajalisi püksikute vahele toppis! Et siiski oma väljaütlemist pehmendada, teatan talle, et tegelikult käisin litsimajas seoses sotsiaalse uurimusega, mille kallal praegu töötan. Ta tahab kohe teada, millest ma uurimust kirjutan. Vahetan kiiresti jututeemat, et vältida seletuste jagamist. "Kole külm on viimasel ajal, kas sa ei leia?" Erica: "Külm? On jah külm." On Erica ikka tantsija? Hetkel mind närib juba väike kahtlus, et ei ole, sest toredad lapsed ja striptiisibaar ei sobi kõrvuti lausesse. Tõstan pilgu ja märkan, et tema pole neid ühes lauses kasutanudki. Õnneks heliseb telefon, minu oma. "Vabanda mind." Tavaliselt ootan ma mitu päeva, enne kui keegi mulle helistab. Helistajaks on Tom. "Hallo... Millal?... Istun ja joon kohvi... Ei, Viru tänaval, on mingi koht... Okei, näeme." Kõne katkeb. Erica vaatab

mind küsivalt. “Tom,” ütlen. Erica noogutab. Kas ma olen midagi segi ajanud? Kas Erica ei tööta striptiisibaaris? Ma ei taha temalt seda otse küsida, ta võib siis ju arvata, et ma olen hull. Ta on hüsteerik. “Tead, ma käisin ükspäev ööklubis Statoil,” ütlen. “See asub Tartus, ma käin seal Tartus ülikoolis ju.” “Millises Statoilis sa käisid?” On neid siis mitu? “Seal, kus öösel kell 3 on hästi palju kiilakaid noormehi ja blonde neiusid,” vastan. Ma ise olen kiilakas, ajasin oma juuksed päris maha. Erica on blond. “Seisin WC järjekorda, aga seal saab tualetti ainult siis sisse, kui sul on ühekroonine münt. Mul ju ei olnud tegelikult. Aga järjekorras olin ma esimene. Siis ma ootasin seal kuni järjekord piisavalt pikaks kasvas ja küsisin järjekorras järgmiselt ühekroonist. Ta andis ka. Ta ei saanud mitte millestki aru.” Erica ei saa ka mitte millestki aru. Statoilis käisin üleeile, siis olid mul veel pikad juuksed. Eile ajasin ma juuksed maha, sest Statoil avaldas mulle sotsiaalset survet. Erica küsib: “On sinuga kõik korras? Sa tundud kuidagi ära.” Ma kardan, et ta pole enam minu poolt.

Tuleb Tom. Ta astub leti äärde ja tellib endale siidrit. Kell on juba 13. Märkasin seda, kui vaatasin oma taskutelefoni ekraanile. “Telli mulle ka siidrit,” hüüan talle. Tom tellib mulle ka siidrit. Ta on kirjan-duskriitik, ta võib juua keset päeva siidrit. Erica läheb ja tellib klaasi veini. Ma olen ikkagi kindel, et ta on eksootiline tantsija. Nüüd istume juba kolmekesi ning mind lülitatakse vestlusest välja. Seda juhtub pidevalt. “Kuidas koolis?” Tomi küsimus on suunatud Ericale. Tomil on süsi-mustad juuksed ja pruunid silmad. Ma ei mõista hästi. Millises koolis? Kes käib koolis? Tom: “Ma mõtlen, et sa peaksid rohkem rääkima sellisest üldisest viisakusest. Ses mõttes, et palun ja tänan ja nii...” Rääki-ma? Kellele ta peaks mida rääkima? “Jajah, seda ma arvan ka,” sekkun ise. Tom: “Noh, see on nagu lapsepõlves, mäletate, kui liinibussis oli alati probleem, et õiges peatuses kuidagi välja saada. Praegu trügi-takse lihtsalt robustselt sinust mööda ja ongi nii.” Ahjaa, ta mõtleb siis viisakust. “Kuule, vördjas, too mulle veel üks siider,” ütlen talle enda arvates üpris viisaka tooniga. Tom jääb mind vaatama, hakkab siis naerma ja läheb siidrit tooma. Samal ajal ma joon kiirelt eelmise klaasi tühjaks. “Ma ise mõtlesin ikkagi meie peale ükspäev,” ütlen Erica poole pöördudes ja proovin nutma puhkeda. See ei tule mul kuigi hästi välja ja Erica ilmselt arvab, et ma teen nalja. “Jah, kindlasti mõtlesid,” ütleb ta oma kätt üle laua sirutades, et mu otsaesist puudutada. Kas ta on mu läbi näinud? Või tunneb ta mulle lihtsalt kaasa? Tom toob mulle siid-rit ja ma võtan kohe suure lonksu. “Ma tellisin meile tequilat ka,” ütleb Tom. See on hea, arvan. Baaridaam toob kolm pitsi tequilat ning taldriku sidrunilõikude ja soolaga. Püüan talle naeratada, aga see ei õnnestu vist

eriti hästi, sest ta vaatab mind võõristavalt. Ma ei küsi temalt midagi ning ta lahkub. Vaatan ringi ja märkan, et baari on ka teisi külastajaid saabunud. Lõunaaeg, noh. Joon oma pitsi tühjaks, hammustan sidrunit peale. Soola ei võta. Unustasin. Tom vaatab mind ja talitab siis samuti, küll koos soolaga. "Tom kuule, sa oled ju puhas loll," ütlen. Vist ütlen. Ta ei pane seda tähele, ju tal on midagi targemat teha. Ta räägibki Ericaga. Minul sinna vahele midagi öelda ei ole. Ma lihtsalt vaatan Ericat. Teda on hea vaadata. Kui ainult pulss liiga kiiresti ei lööks. Ja kõrvus ei kohiseks. Oleks pidanud vist hommikul onaneerima.

Baari sisenevad briti poissmehed. Sellest on kohe aru saada, sest nad räägivad inglise keeles. Jalgpallist, arvan, aga ei süvene nende vestlusse. Nad kõik, neid on vähemalt seitse, üks läks kusele, tellivad õlut ja jäävad leti äärde seisma. Miks nad kurat ei istu laua taha? "Shut up!" kostab üle saali. See on Erica, ma ju ütlesin, et ta on hüsteerik. Nad seal Inglismaal vist ongi harjunud pubis nii valjult omavahel vestlema. Briti poissmehed vaatavad üle õla, otsivad vist hääle omanikku, aga jätkavad siis vestlust tõepoolest natuke vaiksemalt. "Türa, ma vihkan neid vördjaid," sõnab Tom. Ta on veidi ksenofoob. Õigupoolest vihkab ta seda, et nad käivad siin neil nõndanimetatud poissmeeste reisidel ja seksivad noorte eesti tüdrukutega. Mina ei ole ksenofoobne ja palju ma nende eesti tüdrukutega ise ikka seksin.

Astun ühe briti juurde ja küsin, kas nad on äkki šotlased. Vastavad, et tegelikult on nad kõik Lõuna-Inglismaalt, Southamptonist. Inglise ei solvu selle peale, kui neid šotlasteks peetakse. Tom uurib, mida ma neilt küsisin. "Uurisin, et ega neil pole tarvis kaasaskantavaid tulekustuteid osta. Ei olnud," vastan ja purskan naerma. Teised ei naera, võtan lonksu siidrit. Õues kõnnib vana naine, kellel on turukorv käes. Vanalinnas ei ole ju turgu. Korvist paistavad mõned tühjad pudelid. "Eelmise aasta jooksul kasvas majandus kümme protsenti." Keegi on raadio sisse lülitanud. Oli ikka kümme protsenti või? Ansip on peaminister, küllap peab tema käest uurima. Mille järgi neid kuradi protsente arvestatakse? Ja kust vanaeit neid pudeleid korjab, talvine aeg ju? Vahet muidugi pole, majandus kasvab. Vana naine läheb mööda, vaatan talle järele – ta on küürus ja on endale kaltsu pähe keeranud. Mis kuradi värk neil on nende kaltsudega? Külmal on. "Kuulge, te ei küta siin või?" pöördun neiu poole leti taga. Ma ei jää vastust ootama ja lähen hoopis tualettruumi, kus saab viisakalt privaatkabiinis oksendada. Kabiini seinale on markeriga kirjutatud kellegi telefoninumber ja nimi. Telefon jäi laua peale, muidu helistaks. Tagasi laua juurde jõudes on teised juba valmis minema hakkama. Erica: "Lähme mujale." Ta naeratab nii sulnilt. Kell on 14. Lähen leti äärde ja lasen endale veel ühe tequila kallata. Viipan Tomile, tema maksab.

šotlane

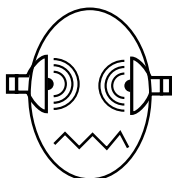
Pilk muutub ähmasemaks, kõne hetkeks artikuleerimatuks. "Ssss, lähme sssiss," suudan kuuldavale tuua ja astun tänavale. Mulle järgneb Erica. Kas ta ikka veel naeratab?

Tom tuleb mõne hetke pärast, siis, kui arve on tasutud. Kõnnime edasi ja siis natuke tagasi. Jõuame Suur-Karja tänavale, astume sisse ühte kõrgete lagedega ruumi. Kindlasti mingi kõrts. Seal on inimesi juba rohkem. Loen igaks juhuks pilguga üle. 17. Personali ma ei loe. Tom tellib meetri kaupa õlut. Mina joon pool meetrit ära. Tom seletab midagi, et kuskil mujal saab veel meetri kaupa õlut tellida. Kõrvallauas joob keskealine daam väikesest klaasist siidrit. Õlu, muide, asetatakse meetrisele alusele ja nii ongi meeter täis. Siidrit meetri kaupa ei müüda. Daam on üks ja vaatab mõtlikul pilgul aknast välja. Ta ei oota arvatavasti kedagi, vahib niisama. "Tom, kuule, sa ju tead neid asju, soovita mulle midagi lugeda. Maru igav on viimasel ajal." Küsin seda lihtsalt selleks, et märku anda oma olemasolust. Tom vaatab mind mõistmatult, lisab oma pilgule siiski: "Segi joond ennast, millal mul aega lugeda on?" Kehitan arusaamatuses õlgu. Kuidas saab üks kirjanduskriitik midagi lugemata tööd teha? Ju siis saab. Joon ühe lonksuga pool kannu õlut ära. Õppisin seda Tartus. Vingemad mehed võivad terve kannu korraga ja hästi kähku ära juua. Mina nii kõva mees ei ole. "Üldiselt ma ka inimkaubandust heaks ei kiida," ütlen ja põrnitsen Tomi ning Ericat altkulmu. Nad katkestavad oma jutut, rääkisid vist mitte millestki jälle. Õnneks jõudsin õigel ajal jaole ja nüüd ütlen veel midagi. "Ma saan aru jah, millest te mõeldate. Kes olen mina, et ennast võrrelda sotsiaalministri, ameerika ajakirjaniku või presidendi nõunikuga. Veel hullem – ma justkui asetaks ennast nendega ühele pulgale!" Mis te passite mind? Te lehti ei loe või? Eilses lehes avaldati inimkaubanduse vastane kiri, millele mitmed vaimuerksad inimesed oma allkirja olid andnud. "Sa täna õhtul ei tööta?" Mu küsimus on suunatud Ericale. "Ei, reede on ju. Sõidan koju vanemate juurde." "Ahah," pomisen vastuseks, siis vaatan kella. Kell ei ole veel kuigi palju, veerand neli kõigest, aga mul on halb tunne. Õhtu ikkagi juba peaaegu käes. Ma muidu arvasin, et ta elabki vanematega koos. Eksisin vist.

Lähen toon endale igaks juhuks ajalehe. Peab ennast kursis hoidma asjadega. "Aron, see pole viisakas," kuulen Ericat ütlemas. Ühman vaid miskit vastuseks ja viin ajalehe tagasi leti peale. Maksuameti uueks peadirektoriks sai Enriko Aav. Tema kuupalk on 50 000 krooni. Majandus kasvab. Mingit tööd peab ju tegema. Istun tagasi laua taha. "Kuulge, mul on hea meel, et te siin olete. Mõelge näiteks sellele, kui te oleksite sündinud Somaalias kaksikutena. Te oleksite täitsa ühte nägu ja süüa teil poleks. Kärbsed roniksid mööda teie nägu ja teie luitunud käsivartel ei oleks jõudu neid eemale peletada. Noh, olete ju filmidest näinud, kuidas kärbsed mööda inimesi ronivad. See ei ole üldse ilus pilt," ütlen

seda surmtõsise häälega. Siis hakkab naerma, sest kujutan elavalt ette, kuidas Tom ja Erica ühte nägu võiks olla. Naeran vist liialt valjult, sest kõrvallauas istuv seltskond vaatab mind kahtlustavalt. Kahtlustan neid vastu. Kahtlustan, et Iraani ei saagi rahule jätta, eriti tuumaenergia küsimustes. Nad on ju moslemid. Iraani presidendi nimi on hääldamatu. Proovige korra hääldada – Ahmadinejad. Nende president eitab oma programmilistes kõnedes holokausti. Euroopas ei saa holokausti eitada, sest siis pandaks vangi. Mina holokausti ei eita. Mina pole ka Iraani president. Tom süütab sigareti ja läheb leti juurde tellima. Erica läheb tualetti. Mina proovin hääldada – Ahmadinejad -, tõusen siis samuti püsti, haaran kiirelt oma jope ja torman uksest välja.

Miks kell seitse on juba? Keegi keeras kella või? Kuhu kolm tundi kadunud on? Mööda tänavat joostes karjun kõva häälega: "Rase! Ma olen rase!" Kedagi ei paista see häirivat. Väljas on juba üpris pime. Viru väravate juures peatun, et hinge tõmmata. Märkan pruunis mantlis habetunud meest. Sama mees, keda ma enne jälgisin. Lähen küsin, kas ta süüa leidis. Ei leidnud. Ütlen hei ja hoo ning annan talle sada krooni. Mingu ostku endale süüa. Ma ei tea, kas ma mõtlesin rohkem Vonnegutile või Kriegerile, kui ma hei ja hoo ütlesin. Mees lähebki süüa ostma. Mina lähen koju. Krieger on mees, kes hüüab hei ja hoo, oksendab siis ja lubab kõik ära kägistada. Käes hoiab ta kitarri ja sinna juurde laulab. Kus mu papp on!? Vonnegut kirjutas ühes oma raamatus pidevalt peatükkide lõpetuseks „hei-hoo“. Ta lubas need hiljem kõik maha tõmmata, aga vist unustas. Liiga külm on hoopis.

hei-hoo !!!

Kana söögiks ja kuidas talupidaja seda nägi / Aili Trumm

Mina olen poolväike sabakurat. Ma pole päris väike, aga ka suur ei ole mitte. Seepärast siis poolväike. Saba on mul teine üsna kenake. Selline pikk ja otsast karvatuus-tiga nagu lehmale, aga ikkagi ilusam. Palju ilusam. Sarved on mul ka. Needki puha ilusad. Seepärast ka saba ja kuratki sinna otsa. Poolväike sabakurat, jah, nii mind kutsutakse. See on lugu kanade otsimisest. Ma nimelt süön neid.

I

„Äigas mulle labidaga! Ütles, et ma olen lollakas ja valas oma rohelise labidaga mulle sellise litaka vastu vahtimist, et ma arvasin ennast juba armsa Looja juures olevat või kuhu iganes minusugused lähevad, kui hing enam mitte sees ei taha püsida.

Oleks siis, et ma midagi halba tegin. Kõigest üks kana. Iga päev sain. Viimased 3 nädalat. Nüüd tuleb uus koht otsida.”

„Aga algas see kõik hoopis niimoodi - päike paistis ja mina sibasin üle heinamaa. Kõht oli hirmus tühi, aga see on mul alati tühi. Natukese aja pärast jõudsin ma väravani, mille tagant paistis maja. See maja oli päris talu moodi koos põldude ja laudaga, kus kindlasti ka mõni kana elutseb.

Õues kaevupakul istus inimene. Selline pikk ja habetunud. Läksin talle päris ligi. Vanaema on mulle rääkinud, et inimene on igatpidi lollakas ja muidu rumal olevus, seepärast küsisin ma väga selgelt ja aeglaselt: „Anna üks kana?!”

„Mine ära!” lõugas see loll olevus mulle näkku.

Aga mina ju teadsin, et inimesed aeglase mõtlemisega on ja küsisin siis igaks juhuks uuesti: „Anna üks kana?” ja lisasin veel: „Palun!”

Selle peale hakkas see inimene õige kurja häält välja ajama ja lausa karjus näkku, et pole mul siin kanu jagada ja sellisele irevil hammastega matsile, kes keset kibedat tööaega niisama ringi kolab tuleks rehaga kahe kõrva vahele mõni mõtlemise mulk manu vajutada.

„Mina lihtsalt küsisin kana ja tema hakkab karjuma nagu oleksin tema esmasündinut endale orjaks palunud,” mõtlesin ma omaette. Tõmbasin keelega üle oma vasaku kõrva, sest ta sügeles ning astusin siis tagasivaatamata taluülest välja.

Aga vanaema rääkis ju mulle, et inimesed on aeglase arusaamisega. Eriti veel sellised, kes talus elavad. Seepärast läksingi mina järgmisel päeval uuesti, et äkki on see inimene või siis talumees vahepeal rohkem mõistusele tulnud. Aga ega ta targem olnud. Jälle pidin lahkuma tühjade kätega. Mina aga ei jätnud lootust ja uskusin ikka, et küll sellele talupidajast inimesele varsti selgeks saab, mida mina vajan. Kolm nädalat proovisin ja mis sellest sai, võid lugeda algusest. Aga kui ei viitsi algusest uuesti lugeda, siis võin öelda, et labidaga sain mööda vahtimist.”

II

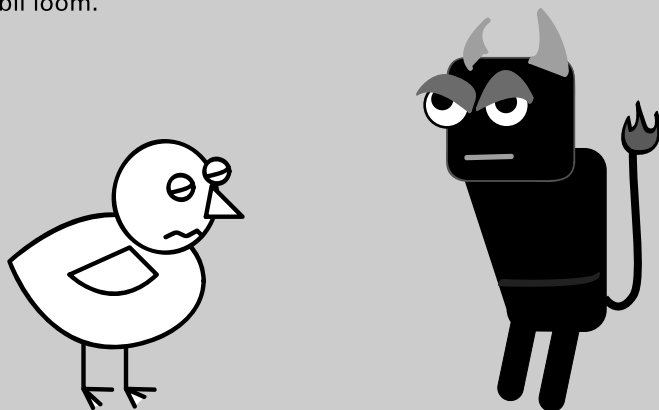
„Olen Rema. Mitmendat põlve talupidaja ja muidu aus mees. Minuga juhtus selline lugu umbes kolm nädalat tagasi. Tuleb mu õue peale mingi karvand. Juba kaugelt nägin, et midagi tuleb üle heinamaa. Ronis aia alt läbi ja kohe mulle päris nina alla komberdas. Vaatas oma suurte vesiste silmadega otsa ja küsis kana.

Ega mina ju kanu ei pea. Minul on lehmad, pullid, heinamaa ja põllulapp. Talu on mul ilus. Vaarisad on selle eest juba hästi hoolitsenud ja jõudu mööda üritame meie Heldiga ka, et Jakobi talul oleks peremees olemas.

Seda ma tolele peletisele ütlesin, et kanu mul pole ja mis ta siin ringi hulgub. Selle peale vaatas ta kõrvale ja ukerdas siis mu õuelt minema. Ikka aia alt läbi ja üle heinamaa. Enne viskas keelega üle oma kõrva kah veel. Emandale mina ei öelnud midagi. Hakkab jälle kurjustama, et mes sa vanamees ajad ja, et ära tule jälle oma ullu jutuga. Midagi ei räägi ma sellest emandale, ega ma loll ei ole.

Mineva talvel talle rääkisin, et Herbertil on kurivaim sees. Emand selle peale, et sa vanamees oled ju puhta ull, aga mida ma siis mõtlema pean. Minu kõige ilusam auhinna pull ei võta sööki ja ei tule kohe ligidalegi. Ennemalt ta ikka möögis ilusasti, kui ma ta juurde läksin, aga siis äkki ei söö ja on üldse igatpidi nagu ära vahetatud.

Järgmine õhtu oli see väike tõbras jälle platsis ja jälle oli tal kana tarvis. Saatsin ta tulnud teed tagasi, aga kas ta siis kuulab. Igal issandama päeval on see saatananahk platsis ja nõuab kana. Mina olen muidu mõistlik mees ja igatpidi rahulik, aga kaua sa jõuad. Kolmandat nädalat vaevab ausat tööinimest. Kui ta siis eile jälle aia alt õuele ronis ja kana küsis, läks mul kohemaid silme eest mustaks. Sai hetkel põldu kaevatud ja labidas oli käepärast võtta Tõmbasin siis reole vasta lõgemeid. Ega ta enam pole näole andnud. Ju siis kulus talle ära. Aga Herbert on mul ikka igatpidi kena ja tubli loom.”

Armastusega Nadiale

/ Andre Purret

Nadia istus siidist padja peal ja vaatas kaminas leekivat tulest moodustunud kujud. See oli täiuslik ja suursugune, ilus kui maailma ahvatlusväärseim merepärl, kerge kui õlekõrs, mis niitude kohal lendles. Ka Nadia ihkas lennata, olla kerge kui sirelileht, näidata ennast maailmale kui Venemaa printsess. Peeglisse, kui mitte arvestada sõiduauto Volga kandilisi ja uduseid peegleid, polnud Nadia julgenud vaadata kaheksa aastat.

Kaks aastat tagasi oli juhtunud sündmus, mis muutis igaveseks Nadia elu. Ta jalutas karikakraid noppides kruusateel, kui äkki tormas ta lähedalt mööda kabuhirmus hobune, kelle pärast ehmatanud Nadia heinamaale hüppas. Nadia kukkus põlevatesse kõrtesse. Tol hetkel oleks Jumal pidanud olema armuline, kuid kahjuks polnud Nadia kunagi armu leidnud. Tuli põletas Nadia näo ja ülejäänud keha - nimelt põletati tol Jumala kaitse all olnud päeval kulu. Nadia oli sellest küll kuulnud, kuid jonnakusest ei pööranud sellele tähelepanu. Põldudele lähenedes oli Nadia märganud eemalt tulevat suitsu, kuid arvas, et see on udu. Ta pidas seda uduks, sest polnud pideva toasistumise tulemusel looduslikke ja väljaspool müüre aset leidvaid nähtusi oma silmaga veel kunagi näinud.

Kogu oma senise elu oli ta toas istunud, heegeldanud ja süüa teinud. Ta tahtis, et Jumal teda ei näeks, ei märkaks tohutu suures rahvahulgas, mis Moskva tänavatel liikus. Jumalasse usu kaotas Nadia juba kolmeaastaselt, kui ta isa suri. Ema korruptas talle päevad läbi, et Jumal on neid hüljanud. Nadia esimesed sõnad vist olidki: „Jumalat ei ole olemas...” Isegi, kui Jumal oleks üritanud Nadiat halbade vaimude eest kaitsta, ei oleks see arvatavasti eriti hästi õnnestunud. Nii tugev jumalavaenlane oli Nadia.

Ka sel hetkel, kui Nadia tulle kukkus, teadis ta, et Jumal ei päästa teda selgi korral. Nadia õnnetus hävitas teda rohkem kui sai hävitada Hiroshimasse lennutatud tuumapomm. Kuigi ta oli juba 25 aastat vana, ei olnud tal meest. Aastate eest peeglisse vaadanuna teadis ta, et ei saa elu jooksul mehele. Nii kurb, kui see ka poleks olnud, pidi Nadia elu lõpuni vanatüdrukku jääma - seda ütlesid talle ka suurem osa ennustajatest, kes tema juures käisid.

Järjekordne puuhalg tuli tulle visata, et seda elus hoida. „Tuld elus hoida. Ptüi! Mis sest tulest, pean vaatama, et ennast eluski hoida saan,“ hüüdis Nadia puuhalgu tulle lennutades. Ta tahtis Jumalale kohta kätte näidata, ületada jumalikud teod inimliku teoga, näha, kuidas Jumal näeb, et alati ei pea tulemuse saavutamiseks parim ning ilusaim olema. Nadia otsustas enda miinustest hoolimata leida omale kaaslane surmani. Moskva tänavatel liikus palju töökaid ja andekaid mehi, kelle seast Nadia endale kallima valida oleks võinud. Ta otsustas täna, 25.mail, leida mees kogu eluks ja ületada sellega Jumalat. Nadia tahtis näidata, et ka Jumalata saab hakkama, saab eksida Jumala poolt loodud reeglite vastu, saab lennata Jumala sarnaselt koos lindudega. Nadia lasi temaga koos elaval emal osta poest ilusaid riideid ja näohoolduskreeme.

Viimaks oli Nadia valmis astuma üle lävepaku laia maailma. Maailma, mille Jumal oli loonud ja ehitanud ning milles oli nii palju kurjust. Ta vaatas ennast peeglist - nagu oli natuke põletushaavadest paranenud, kuid ikka veel leidus seal punaseid laiike. Nadia nuttis lohutamatuult. Lõpuks otsustas ta püsti tõusta, pisarad pühkida ja ukse avada. Päike paistis tuleleegina, kuumus paitas ta hoolitsemata juukseid, must õlgadeta kleit sätendas ja pimes-tas paljusid. Mitmed mehed tulid tema suunas, et juttu alustada, kuid pöörasid pea kõrvale, kui Nadia nagu nägid. Mõned olid viisakamad ja seletasid, et päike paistis nii eredalt ja nad ajasid Nadia kellegagi sassi. Nadia polnud harjunud, et teda narritakse. Peale mitmeid pikki tänavaid paistis viimaks Gruusia restoran. Nadia oli tihti kuulnud, kuidas paljud naised just sellest baarist omale elukaaslase leidnud olid.

Ta avas ukse ja astus sisse. Teleritest näidati ülekannet Venemaa ja Rootsi jalgpallilahingust. Nadia ei huvitunud spordist, ta vihkas sporti. Ta otsustas maitsta vaba elu veetlusi ning tellis ühe kokteili nimega Black Russian. See sisaldas 2 cl Absoluti viina ja 2 cl Kahlua likööri. Nadia ei tahtnud peale esimest lonksu edasi juua, kuna alkohol kõrvetas tema kurku meeletult, kuid otsustas läbi valu edasi juua. Paari kokteili järel tundus Nadiale vaateväli kahtlane ja natuke hüppav. Ka tuju oli paranenud silmapaistvalt - vähemalt nautimist ei saanud Jumal Nadial takistada, üks võit oli juba saavutatud.

Suitsu ja tossu varjust astus välja mustas mantlis mees. Viimati oli Nadia suitsu ja tossu näinud siis, kui end põletas. Vähemalt seekord ei olnud tagajärjeks kahjustused. Mees istus Nadia kõrvale. „Kas ma võin teile dringi välja teha?“ küsis mees rahulikult ja mahedal toonil: „Ma olen kindel, et teiesugune naine ei pane seda pahaks.“ Nadia ehmus, kuid alkoholist julgustatuna vastas: „Kui te nii kena olete, siis ma ei ütleks ära ühest Black Russianist.“ Mees tutvustas ennast kui Igor, ja mainis, et ta on kuulus filmistaar Hollywoodist.

Nadia ja Igor hakkasid juttu vestma, mille käigus selgus, et Igor oli vaba ja otsis uut naist, keda Hollywoodi kaasa võtta. Nadia jõi kokteili klaas klaasi järel ja meeleolu läks lõbusamaks. Igoril oli juba käsi Nadia piha ümber. Sigar suitses kui aurulaeva korsten, kuid Nadiat see ei häirinud. Nadia silmis helkis ihaldav murdja pilk. Ta vaatas üles ja lausus: „Jumal, nüüd olen ma sind ületanud. Olen saanud, mis tahtsin, sa ei saa mind enam peatada.“

Igor ahvatles Nadiat igal seksuaalsel moel. „Igor, lähme sinu juurde,” kõlas Nadia huultilt. Mees tellis takso ning sõitsid Monastirskaja tänavale. Takso peatus ilusa suursuguse maja ees. „Nagu mees, nii ka maja”, mõtles Nadia. Igor tõstis Nadia üle lävepaku ja asetaski voodisse, mis oli pehmem kui kuulsaima pesupulbriga pestud käterätik. Igor ja Nadja hakkasid üksteisel riideid seljast kiskuma. Voodis tegid Nadia ja Igor sugu kui kaks häälitsevat papagoiid. Nad tegid korra, teise ja ka kolmanda, kuni lõpuks suikusid unne.

Hommik oli ere, kuid valulisem kui Nadia tavaliselt tundnud oli. Pea lõhkus, hingeõhk lõhnas ebameeldivalt, juuksed olid rasused. Nadia tõusis üles ja vaatas tuba, mis sätendas vasest ja kroomist. Kõik paistis täiuslik. Nadia oli kui seitsmendas taevas. Igor tuli hommikusöögiga. Kandikul oli kaks muna, peekon, sai prantsuse moodi ja heeringas õlis, nagu Venemaal ikka kombeks on. Peale sööki tõi Igor kohvi ja suppe. Nadia imestas, et Igor tema väljanägemist ei pidanud sugugi takistavaks. Igorile paistis Nadia isegi armas ja mida ta ka välja näitas.

Nüüd möödusid Nadial päevad uues kodus olles ja majapidamistöid tehes. Igor käis tööl Moskva Kinomajas ja vahetevahel lendas paariks nädalaks Hollywoodi. Nadiale meeldis uus kodu ja ta oli ülimalt õnnelik. Ta ei hoolinud sellest, et ta käed koristades tui maks muutusid, teda armastas ju tema unistuste mees, kelle jaoks oli Nadia valmis tegema

kõik. Nii suur armastus Igori vastu pälvis tähelepanu ka linnas. Inimesed vaatasid neile järele ja näitasid näpuga. Nadia oli Jumala ületanud. Ta oli suutnud panna koledasse naisesse armuma nii kena ja noorusliku mehe. Nadia võis nüüd rahus surra. Ainuke miinus, mis tema välimusele lisaks veel Igori jaoks natuke eemaletõukavaks sai, oli Nadia lapsik pühendumine temale ja uute kogemuste eemale tõrjumine. Nadia soovis jääda õpitud tarkuste juurde ning mitte kogeda uusi ja kahtlaseid asju. Tema meelest ei tohiks inimesi valida kahe asja - ilu ja kogemuse - järgi.

Et Igor töötas Hollywoodis, teadis Nadia ammu, kuid ametit ei olnud ta veel mehe käest teada saanud. Ausalt öeldes ei huvitunud Nadia eriti sellest. Igaühel oli isiklik elu ja miks sellesse põhjusega sekkuda, mõtles Nadia. Järjekordsel meelierutaval päeval pidi Igor minema Hollywoodi pikemaks ajaks. Nadia püüdis teada saada, mis asjus Igor sinna läheb, kuid mees ei maininud sõnagi. Justkui tahtis üllatada Nadiat millegi erakordsega. „Küll sa näed, kui ma tagasi tulen. Ma luban, et see on midagi suurt,“ sõnas Igor. Ta jättis Nadiaga hüvasti ja ütles, et armastab Nadiat, mis iganes ka ei juhtuks. Nadia nuttis ukse peal ja jooksis, et Igorit veel kord emmata, veel kord tunda tema kallistust, mida uuesti alles kuu aja pärast tunda saab.

Päevad möödusid aeglaselt, nagu oleks kellaosuti seisma jäänud. Igoriga suhtlemine kujunes parajaks probleemiks, kuna ajavahe tõttu oli raske ühendust saada. Nadia teadis, et Igor vajas piisavalt und ja ei hakanud teda öösel telefonikõnega üles ajama. Ta ärkas ühel hommikul varakult. Väljas puhus kõva tuul ja sügisesed lehed lendlesid akna ees üksteist taga ajades. Nadia vaatas tihti pulmapilte ning soovis, et näeks kenam välja, rohkem vääriline mehele, kelle ilu ei raugenud ka peale pikki aastaid. Vähemalt oli Nadial keegi, kes teda armastas ja hoidis. Vanatüdrukus saamise hirm oli juba ammu kadunud. Nadia keeras pea aknast eemale ja läks Igori isiklike kappide juurde. Ammu oli ta tahtnud näha, mis seal peidus on. Privaatsus ei olnud enam oluline, sest Nadia ja Igor jagasid üksteisega kõiki saladusi. Äkki Igor valetab Hollywoodis käikude kohta? Miks peaks ainult töö olema reiside põhjuseks? Äkki on tal teine naine ja ta kasutab tööd ettekäandeks? Nii istus ja vaatas Nadia kappe, mis otsekui tõmbasid teda uksi avama. Nadia märkas kapi peal üht videokasseti. Neil oli kodus videomakk olemas, kuid kunagi ei olnud Nadia seda kasutanud - tehnika külje pealt oli ta täielik võhik. Ta ronis tooli abil kapi otsa ja haaras kasseti. Seda kaunistas valge silt. Sinna oli kirjutatud musta pastapliiatsiga „Armastusega Nadiale“. Nadia mõtles, mis selle peale küll võiks olla lindistatud. Ta liikus kassetiga elutoa poole, kus asus televiisor ja videomakk. „Äkki see on Igoril meelega sinna peidetud. Võib-olla ma pidingi selle leidma ja seal on midagi olulist peal,“ keerlesid Nadial igasugu mõtted peas. Ta otsustas, et vaatab seda videot homme.

„Armastusega Nadiale“

Ta polnud küll päris kindel, kas ikka peaks kassetti vaatama. Dilemma tema peas ei tahtnud laheneda. „Kui tuleb kiri, siis vaatan,” ütles Nadia valjuhäälselt, viiekopikalist õhku visates. Sisimas soovis ta, et tuleks kull, kuid jällegi ei olnud Jumal talle armuline ning tuli hoopis kiri. Nadia vaatas veel kord kassetti, mis ei paistnud originaalfilmi moodi olevat - seega ise lindistatud. Ka pealkiri valgel sildil oli käsitsi kirjutatud, mitte arvutikirjas, nagu filmide puhul kombeks. Kõik see süvendas Nadia hirmu.

Ta liikus videomaki poole, mis vaatas talle otsa kui nädal aega nälginud verekoer, kes tahtis kassetti suurest himust nahka pista. Nadia surus silmad kinni ja lükkas kasseti sisse. Vaikus. Piinlikult salakaval vaikus täitis toa. Telerist ei tulnud mingisugust pilti. Nadia otsis pulti, mille abil ehk käivitada tehnika, mille käsitlemisest tal vähimatki aimu ei olnud. Ta istus tasakesi diivanile, kui äkki televiisor pildi ette viskas. Nadia oli kogemata puldi peale istunud.

„Kallis Nadia, kui sa seda vaatad, olen ma juba ammuseks Venemaalt lahkunud. Ma ei julgenud sulle kuidagi teatada, et mul on teise naisega afäär. Anna andeks,” kõlas televiisorist. Igor istus kuskil mägedes jahimajakeses kamina ees ja rääkis videokaamerasse, teine naine selja taga hommikumantlisse rietatuna naeratamas. Nadia oli täielikus šokis. „Oo Igor, mu kallis Igor, miks sa küll petsid mind. Ma oleksin pidanud seda ammu teadma, et sul teine naine on. Kogu olukord oli valelik, sa ei armastanud mind algusest peale, minu koleause pärast,” lausus Nadia käsi murdes nutval häälel. „Aga mina sind ju armastasin, mu armas Igor,” kõlas meeleheitel naise suust. Nadia otsustas, et ei suuda enam ilma Igorita elada, liiga raske tundus koorem tema õlgadele.

Nadia võttis sullepea ja hakkas Igorile hüvastijätukirja kirjutama: „Mu armastus sinu vastu on suurem, kui sa arvata oskad, kallis Igor. Armastus võib olla kohati terav ja haavav kui mõök. Mõök, mis on võtnud mitmeid elusid esiisade eluajal, võtab nüüd ka minu elu. Igavesti Sinu. Nadia.” Kirja alla tilgutas ta näpu otsast verd, sümboliseerimaks surematut allkirja. Siis võttis ta endalt riided, pani need magamistoa voodile, ja läks vannituppa. Vanni veega täitnud, istus ta sisse ning sirutas käe suveniiriks ostetud mõõga järele. Kostis karjatus, vann täitus tulipunase verega. Nadia ei hinganud enam.

Telefon helises, kuid keegi ei paistnud seda vastu võtma tormavat. Automaatvastajasse jäeti juba kolmas teade: „Igor siin, kallis, võta vastu. Ma tean, et sa seal oled.” Vastust ei paistnud tulevat. „Igatahes, ma tulen homme koju. Mul on sulle üllatus, pane ennast valmis. Armastan sind!” lisas Igor ja pani siis toru ära.

„Kuhu ma küll oma võtmed jätsin?” mõtles Igor tuseselt ukse taga. Ta oli küll lasknud kella, kuid keegi polnud veel avama tõtanud. Ilmselt oli Nadia juba kuulnud tema enneolematust edust ja tahtis üllatada, mõtles Igor. „Küllap ta lugus lehest või nägi saatest, kuidas tavaline vene mees Igor maailma muudab. Kuidas see tavaline mees saab peaosa kuulsas Hollywoodi filmis. Kogu Venemaa kuuleb veel minust. Just mina olen see õige mees peaosasse, on ju naisosatäitja nimigi sama, mis minu kallil Nadial. „Armastusega Nadiale” kõlab nii uhkelt, ilmselt ületab see vaatajate arvu poolest kõik viimase aja

kinohitid,” mõtles Igor uhkeid mõtteid, samal ajal taskutest võtmeid otsides. Võtmed leitud, avas ta ukse.

„Peaks prügi välja viima, siin haiseb ikka päris jubedalt,” lausus Igor alu-
misel korrusel ringi uidates. Ta pöördus baarikapi poole, et peale kurnavat reisi väike pits
burbooni võtta. Ta istus diivanile ja märkas, et videomakis on kassett sisse unustatud. Ta
väljastas kasseti ja naeris. „Oh sind, kiisuke. Ei jõudnud ära oodata, kuni päris filmi näed,
jah?” lausus Igor omaette.

„Nadia, kus sa ennast peidad? Tule siia, mul on metsik müramistuju,” hõikas
Igor treppidest üles sammudes, kuid keegi ei paistnud vastavat. Magamistoas märkas Igor
voodile visatud riideid. „Kullake, sa poleks pidanud. Minu kord oli sind üllatada. See päev
jääb sulle meelde igaveseks,” sõnas Igor riideid seljast võttes. Ta astus vannituppa ja lan-
ges siis minestusest põrandale.

Jumal ei olnud ilmselt tänagi heas tujus. Igor kukkus minestamise hetkel
peaga vastu vanni äärt. Ärgates ei osanud ta täbarat olukorda hinnata. Ta ei teadnud, kus
ta on, kes ta on, miks ta seal on. Igor oli sattunud amneesia ohvriks, nii palju siis Jumala
armulikkusest. Igor, kuigi ta ise oma nime ei teadnud, tõusis püsti ja üritas meenutada,
kes ja kus ta ikkagi on. Ta nägi enda kõrval vannis vere sees hulpivat naise laipa ja haaras
enda peast kinni. „Ei, Jumal issand, palun tee nii, et see ei olnud minu süü. Palun ütle, et
ma ei tapnud seda naist, palun aita mul midagi meelde tuletada,” lausus Igor hingevärinal
palvetades. Olukord oli tõsine. Igor ei osanud midagi peale hakata.

Järsku kõlas uksekella helin. Kes see küll olla võib, mõtles Igor ja hiilis tasakesi
trepist alla. Ta vaatas läbi uksepilu ja silmas mundris miilitsat. Ta sattus paanikasse. Mida
ta enda kaitseks ütleb, ta ei tea enda nimegi. Kabuhirmus avas Igor ukse. „Igor Golubov?”
küsis miilits, kelle rinnas seisis silt nimega R. Rõbakov. „Jah, see olen mina, ma arvan,”
vastas Igor kõhedal toonil. Politseinik jätkas: „Teil on kolme nädala vanune parkimistrahv
maksmata. Kas te olete sellest teadlik?” Igor hingas rahulikult ja tänas õnne, et ta puhtalt
pääses, vähemalt sai ta nüüd oma nime teada. Teine miilits oli autost väljunud ja sammus,
suits suus tossamas, Igori poole. Igor vastas, et ta maksab trahvi ära niipea kui võimalik.

Rõbakov hakkas partneriga juba ära minema, kui äkki pöördus teine miilits ümber
ja jäi Igori särki vaatama. Igori valge särki serv oli vannitoas ilmselt verega kokku saanud.
„Kas see on veri?” küsis teine politseinik kahtlustavalt Igori käest. Igor oli häämingus. Ta
veresooned paisusid ja ta süda hakkas rütmiliselt hüplema. Ta ei saanud sõnagi suust ja
lõi ukse pauguga kinni ning keeras lukku. „Avage! Avage kohe või me tuleme jõuga sisse,”
hüüdsid miilitsad Igorile. Keegi ei paistnud ust avavat ja miilitsamajor Rõbakov haaras
püstoli ning lasi luku puruks. Üksteist kattes hiilisid miilitsad majja sisse. Ülakorrusel oli
kuulda samme. Nad hargnesid. Rõbakov üritas trepiastmetel leida neid kohti, mis eriti ei
kriuksunud. Magamistoa kardina taga oli näha kedagi liigutamas. Hetkega lendas kardin
eest ja Igor asus katkise pudeliga majorit ründama. Rõbakov jõudis tast ette ja ühe lasuga
oli Igor põrandal. Ta ei hinganud. Muid valikuid Rõbakovil kahjuks ei olnud, kuna miilits
võib enesekaitseks ründaja kas või tappa.

Päev päeva järel levis uudis filmistaari surmast üle kogu Venemaa. Keegi ei osanud seletada seda hullust, mis võis Igorile pähe lüüa. Paljud ei uskunud, et Igor oli Nadia tapnud, kuigi asitõendid viitasid sellele. Karistada polnud enam kedagi - kõik asjaosalised olid surnud. Ainus, kes tegelikke asjaolusid teadis, oli ilmselt Jumal. Temast oligi alguse saanud see lugu. Kuigi Nadia ei uskunud Jumalasse, oli Jumal talle viimaks armuline olnud. Jumal oli sekkunud maisesse ellu ja seadnud asju nii, et Nadia saaks igavesti koos oma kallimaga taevases paradiisis lennata. Seda oli Nadia soovinud ju kogu elu, lõpuks oli ta unistus täitunud. Kuigi Jumal suunab meie elu, kuidas ise tahab, võis Nadia vähemalt surra rahus, teades, et Jumala poolt paika pandud seadusi on võimalik ületada. Ka kõige koledam naine võib kenale mehele lummas tunduda. Lõppude lõpuks võidab ju ikkagi armastus.

02.03.06

Ebaloomulik

/ Andre Purret

„Kakskümmend tuhat esimest korda. Teist korda ja kolmandat korda - müüdnud!” hõikas oksjoni korraldaja. „Ega mulle see vaarao Amenhotepi aegne vaas eriti ei meeldinudki,” mõtles Benito endamisi.

Benito, lühidalt Ben, oli tulihingeline kunstikoguja. Ta elas päevad läbi kartuses, et kunagi võivad ilusad kunstiteosed otsa saada ja ta hing ei saa igaveseks. Benito kohe pidi midagi uut endale soetama, kas siis antiigiärist kesklinnas, mõne agara maailmaränduri suveniirikogust või siis oksjonilt. Raha tal oli, ja mitte vähe. Vanaisa oli talle testamendi järgi viissada tuhat peesot pärandanud. Raha tegi inimesed tavaliselt kurjaks ja ülbeks, kuid mitte Benitot - ta jäi alati rahulikuks ja ei muutnud oma käitumist ka peale suure summa pärimist. Benito oli südamluk ja lahke tõmmut verd mees. Kas teda sai veidrikuks pidada, kuna tal oli sügav tõmme kunsti vastu? Ei vist. Kas ta oli tüüpiline chico, kes naiste seelikuid jahtis? Ka seda mitte. Benito oli erand, täiesti omaette maailmavaatega.

Oksjon oli juba mitu tundi käinud, kui Benito taskus helises telefon - „Hola, Benito siinpool, kellega on mul au rääkida?” vastas ta kõnele. „Tere, te helistasite eelmisel nädalal mulle korteri asjus. On teil veel huvi selle ostmise vastu?” küsis karge põhjamine hää l teisel pool telefonitoru. „Oi, teie. Ikka on huvi. Kas te olete kunagi märganud, et kassil poleks huvi hiirte vastu?” naljatles Benito. Tal oli hommikust alates hea tuju olnud, ilmselt selle kolme suhkru pärast, mis ta kohvi sisse pani tavalise kahe asemel. Benito tundis rõõmu lihtsatest asjadest. Seda ilmselt boheemlasliku mõttemaailma tõttu. Lill, mis tärkas talveunest varakevadel, oli Benitole kui lapsele mänguasi. Siis ta hüppas ja kargas, nuttis ja laulis, tegi kõike, mis maailma rõõmsaim inimene sai teha.

Benito leppis kokku, et kohtub korterimüüjaga kell seitse maja ees. Seda ta ka tegi, jõudes täpselt õigeaks ajaks kohale. Ta ei jäänud kunagi hiljaks, sest tema arust oli hiline-mine liiga naiselik tegevus ega sobinud talle. Ka varem ei julgenud ta minna, arvates, et äkki võtab omanik teda liiga pealetükkivana. Ta astus tuppa, milles oli üks laud ja kolm tooli. Kogu korter seisneski selles toas. Benito ja omanik võtsid istet ning hakkasid äriasju klaarima. Benitot teati tema fantaasiarohkuse poolest - ta paistis kõigile heas mõttes veidrikuna. Kuna toas paiknes kolm tooli, ei suutnud Benito jällegi nalja tegemata jätta ja küsis tõsise ilmega omanikult: „Kas me ootame veel kedagi?” ning osutas tühja tooli poole. Omanik ei teinud sellest välja, vaid kiirustas paberimajandusega, nagu tahaks ta nii kiiresti kui võimalik sellest toast lahti saada. „Kaheksakümmend tuhat peesot ja mitte sentigi vähem!” nõustus omanik viimaks korteri hinnaga. Benito oli niigi saanud sajalt tuhandelt alla tingida. Omanik jättis talle võtmed ja kadus, nagu oleks ta viimaks igavesest piinast ja luupainajast pääsenud.

Benito istus toolile ja hakkas toas ringi vaatama. Talle meenus, et peab turul käima ja madratsi ära ostma, vastasel juhul peaks ta öö veetma põranda embuses. Tuba oli suur, umbes kuus meetrit lai ja kaheksa meetrit pikk. Mõnest kohast oli seinalt

tapeet maha koorunud, kuid ülejäänud oli soliidne. Ühe seina keskel seisis umbes ruutmeetrine maal. Valged läikivad raamid kaunistasid pilti, mis oli ilusaim ja ahvatlevaim, kui ükski teine Benito kunstiese. Maali kvaliteet polnud midagi erilist, kuid kõige lumavam osa oli pildil olev tüdruk. Ta oli kujutatud külgsuunas, hell ja pehme, mahlaseimate huulte ja veetlevaimate käte ning hoolitsetud küüntega. Benito jäi suu lahti päris mitmeks minutiks. „See on hämmastav, lihtsalt suurepärane, üleloomulik. Ma ei näe und ju? See on päriselt, kena ja lumvav tüdruk seal maali peal. Maailmas pole ühtki sellise kehaehitusega ja nii perfektse nahaga tüdrukut kui tema. Lihtsalt magnifico, muud ma ei oska öelda. Kunstnik pidi olema ikka asjatundja. Ma arvan, et keegi impressionistidest. Ehk Renoir või Monet?” mõtles Benito endamisi, pilkugi pildilt pööramata. Benito oli oma toaga väga rahul, teda huvitas ainult see maal, mis oma salapärasusega Benitot hulluks ajas. Juba oli jõudnud ta unustada madrati ostmise. Maal võlus teda ebaloomulikult palju. „Oleks siis omanik sellest kas või sõnakest poetanud. Aga ei midagi, ehk oli ta selle maali hoopis kolides siia maha unustanud. Samas, miks peaks normaalne inimene võtma kõik peale laua ja toolide ning unustama maali seinale?” Paljud mõtteid eksles nüüd Benito peas.

Benito peas eksles neid tavaliselt palju. Ainuke asi, mille ees Benito eluaeg kartus oli ja millest ta mõelda ei soovinud, oli naissugu. Benito polnud omal nahal tundnud naiste veetlust ja ta polnud naist kunagi puudutanudki. Kui tal tekkis kõnelus naisega, üritas ta selle võimalikult kiirelt lõpetada. Naiste suhtes oli ta väga kriitiline. Kui ta oleks naise natukenegi tundma õppinud, oleks tal olnud rohkem kogemusi kui hetkel. Benito oli seni naise vaid läbi maalide tundma õppinud. Ta teadis, et varsti tuleb ka see aeg, kui ta peab hakkama naist võtma ja peret looma. Teistel neljakümneaastastel meestel oli ammu juba naine olemas.

Benito luusis natuke tänavatel ringi, käis pagaripoekeses küpsiseid ostmas, ja suundus tagasi koju. Ta ei suutnud ära oodata, kui saab jälle seda kaunist tüdrukut maali peal imetleda. Ta oli terve päeva püüdnud välja mõelda, kes võiks olla maali autor. Koju jõudes nägi ta seda imekena tüdrukut samas poosis, kuid teist värvi kleidiga. Ehk oli eile tuba halvasti valgustatud ja ta ei märganud hästi, mis värvi kleiti see imekaunis olevus kannab. Ta püüdis leida maali alt kunstniku allkirja, kuid see oli tulutu. Viimaks võttis ta küpsisepaki lahti ja jäi tooli peal istudes maali imetlema. Kunagi varem ei olnud ükski maal talle rohkem meeldinud, kui see. Seda maali võis Benito väsimatult vaadata kas või päevad läbi. Ainult vahepeal oleks kätte tulnud öö ja Benito poleks midagi näinud. Ka maal tundus öösel pime, pimedam kui tavaliselt. Mõnikord oli toas nõnda palav, et Benito hakkas juba hallutsinatsioone nägema - maali peal olev tüdruk liikus ja muutis vahepeal asendit. Benito teadis, et tal on veider mõttemaailm, kuid hulluks ta ennast veel ei tunnistanud.

Ühel õhtul peolt tulles nägi Benito joogise peaga, et tüdruk maalil riietas end aeglaselt lahti. Kuid siis viskus Benito madrati peale ja suikus unne, sama tegi ka maali peal kujutatud tüdruk, vähemalt Benito arvates. Nädal aega oli kolimisest möödunud ja Benito polnud ikka veel pildi kohta detaile teada saanud. Ta otsustas, et see maal on püha ning tähtsaim kõigist tema kogus asuvatest esemetest. Ta oli valmis maali pärast surema. Õhtuti kattis ta maali siidist riidega kinni, et võimalikud vargad seda ei leiaks. Benito oli

täiesti hullunud. Ta armastas maalil olevat tüdrukut, ta tahtis tüdrukuga abielluda, ta igatses iga hetk tüdruku järele, kui linnas oli.

Ühel hommikul kõlas uksele koputus. Tundus, nagu oleks see tugeva mehe käsi olnud. Benito ärkas silmapilkselt ja tõttas ust avama. Uksel seisis kaks sandarmi. Mundrid olid neil natuke kulunud ja see riivas Benito kui suure kunstiteadlase silmi. Ilu peitub vaataja silmades - see printsiip kehtis ka sellel korral. Mehed ei küsinud Benitolt sõnagi, vaid astusid tungivalt sisse ja palusid Benitol riidesse panna ja nendega kaasa minna. Nad olid valmis ka jõudu kasutama, kui vaja. Benito ei soovinud sekeldusi ja tegi mis kästud.

Benito astus autost välja ja sisenes halli kivimajja. Ta viidi läbi mitme koridori ja korruse üksikusse kongi. Kong meenutas natuke ta enda tuba. Neli seina, ühes seinas uks. Benito püüdis aru saada, milles asi, kuid ei saanud veel selguselegi jõuda, kui märkas ukse peal sama maali, mis kodus seina peal. Ainuke erinevus oli see, et maal oli palju väiksem ja paistis ainult tüdruku pea. Benito hõõrus silmi ja märkas, et tüdruk oli palju veetlevam ja elavam, tüdruk oli elus... Siis sulgus ukseluuk ja tüdruk kadus. Luugi kaudu anti ilmselt vangidele süüa. Benito peas valitses segadus ja korralagedus. Mõne aja pärast tuli sandarm ja andis Benitole läbi luugi paberilehe, millel seisis: „Austatud Härra, te olete kutsutud kohtuistungile seoses Luisa Maria Garcia poolt avaldatud süüdistuses piilumise kohta. Neljapäeval kell 10 Linnakohtus.“ Nüüd mõistis Benito kõike - see maal polnudki tegelikult maal, vaid aken, millest paistis vastasmajas samal korrusel elav tüdruk. Tüdruk oli märganud, et Benito teda vahepeal piilub, kuid ei teinud midagi. Lõpuks otsustas tüdruk politseisse helistada. Benito istus nüüd vangikongis ja mõtles, kuidas oli suutnud teda ära võluda üks lihtne tüdruk. Vähemalt oli tal nüüd mingisugunegi kokkupuude naistega, kuid siiski ebalooslikul viisil. Talle määrati kaks kuud ühiskondlikku tööd, kuna leiti, et tal ei ole peas kõik päris korras. Oma kunstikogu ja raha jäi talle õnneks alles. Ta müüs korteri maha ja asus uut elu alustama. Ta läbis vaimuhaiglas teraapia ja sai tööd reklaamlehtede kujundajana. Uus töökoht tõi talle palju raha sisse ja peagi oli Benito kogu maailma läbi reisinud.

Ühel õhtul oma uues kodus, kui ta parajasti dušši alt tuli, märkas ta kaugel akna taga vilkumas silmi. Ta kohendas rätikut ja läks aknale lähemale. Vastasmajas samal korrusel vaatas aknast teda silmapaar, samamoodi, nagu vaatas Benito kunagi tüdrukut, kes tundus justkui maalil olevat. Benito tõmbas kardinad ette ja jäi magama. Järgmisel päeval ta ärkas, tõmbas kardinad eest ja märkas kiirabiautot vastasmaja kortermaja ees. Kiirabi-auto kõrval lebas kott koos laibaga. Benito võttis binokli ja püüdis näha, kes surnud on. Laibakott oli natuke lahti ja Benito tundis ära tuttava silmapaari, sellesama, kes eile teda piilunud oli.

Järgmisel päeval leidis Benito lehest enesetappude tulbast tuttava nime ning hiljem ka surmakuulutuse: „Avaldame sügavat kaastunnet emale kalli poja Pierluigi Juanito surma puhul. Juanito oli lahke ja sõbralik mees. Kuigi ta tundus vahest natuke veidrikuna, polnud ta tegelikult hull. Ta oli hea kunstnik ja kunstikoguja. Teda mälestatakse igavesti. Madridi Kunstnike Liit.“

kommentaarib

Enne aplausi

Liis Pallon

Mehis Heinsaar

„Artur Sandmani lugu ehk Teekond iseenda teise otsa”

Tuum, 2005

Mehis Heinsaat on oma varasema loomingu tõttu peetud eesti kirjanduse imelapseks. Lähastikku ilmunud lühiproosa kogumik „Vanameeste näppaja” ja väikes-test paladest koosnev romaan „Härä Pauli kroonikad” pälvisid mõlemad vääritud tähelepanu. Heinsaar on avaldanud lühemaid tekste ka kirjandusajakirjades ning proovinud kätt kriitikuna. Eelmisel aastal

ilmunud romaani „Artur Sandmani lugu” kirjutas ja lihvis noor kirjanik mitu aastat – seda aga on autorile kriitikas enim ette heidetud.

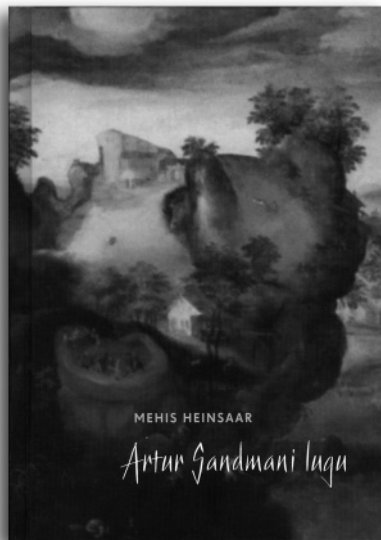
Tuhtides erinevates kirjandusaja- kirjades (Vikerkaar, Looming jne) ei leidnud siinkirjutaja mitte ühtegi arvustust Heinsaare romaani kohta, mis muidugi

ei tähenda, et neid seal polnud. Kuid kas tõesti on tähtsam arvustada surmakuulutusi, mis 10 aasta jooksul ilmunud mõnes juhtivas päevalehes, kui pöörata tähelepanu eesti (nooremale) kirjandusele?! Vastukajasid (või siis pooltkajasid) aga leidus ajalehtedes – ju siis ületas Heinsaar uudisekännise, olles kõrvuti näljahädaliste, pommipanijate ja lastebordellidega. Kaks arvustust Eesti Päevalehes (kirjutajateks Jukko Noonu ja Valle-Sten Maiste) ning üks Postimehes (Aivar Kull) on toredalt ülevaatlikud, tuues välja olulise (müütilisuse, positiivsuse, reisikirjalisuse jne) ning samas nahutades Heinsaart elulise ainese puudumise, saatliku fantaasiavabaduse pärast. Stopp. Kas lugejale ei tundu praegu, et oleme paarkümmend aastat tagasi läinud - tagasi aega, kus sotsialistlik realism oli kohustuslik kirjandusvool, kus elust kaugenemine oli patt? Aga jätame selle.

Heinsaare romaan on lugu 35-aastaset endisest boheemlasest Arturist, kes pealinna kolides muutub aegamisi väikekodanlasest trammijuhiks, kuid (alati on mingi „aga“ või „kuid“!) tema hing (nimetame seda siin ja edaspidi „hingeks“) ei saa sellise saatusega leppida enne, kui Artur pole teinud rahu oma minevikuga. Siin-kirjutaja pakuks välja kolm erinevat ideed või ka tõlgendusviisi, mis teksti analüüsides silma hakkasid.

Esiteks, „Artur Sandmani lugu“ on kõige täiuslikum geomeetiline kujund – ring. Ringil ei ole nurki ega nurgataguseid, kuhu miski võiks peituda või ära kaduda, kõik on vaatelejale näha. Ringi keskpunkt on kõikide

äärtest tõmmatud joonte ristumispaigaks. Tavalisel inimesel on väga raske (kui mitte võimatu) tõmmata vabakäega täiuslik ringjoon, see nõuab aastate pikkust harjutamist. On inimesi, kes näevad täiuslikkuses halba – see olevat viga, mis küündimatud inimesed viib lihtsalt masendusse. Mehis Heinsaar

harjutas ja tõmbas lõpuks vabakäega täiusliku ringjoone – Artur Sandmani loo. Ringi moodustab selles tekstis Sandmani reaalne elu, mis algab-lõpeb ühes ja samas punktis – leppimises (ja mitte üldsegi vastumeelses leppimises) vaikse eluga, pealinna idülliga. Ringi sisemust ja joonte võrgustikku kujutab Arturi sisemaailm, mis hõlmab eneses mitte ainult tagasipöördumist iseenda juurde, vaid ka aegade algusesse, müütilise maailmakujutuse juurde, mis kirjaniku järgi peitub veel meis kõigis, olenemata sellest, et elame praktiliselt aegade lõpus. Ka iseenda sisemuses ekslemine moodustab romaanis omaette ringjoone – Arturi esimene kõnelus väikese tüdrukuga alustab

ja mingil määral ka lõpetab teekonna. Ringjoone keskel seisab aga ajatu Artur Sandman, kelleni kõik jooned, tegevused, sündmused lõpuks jõuavad. Selle juures polekski siis midagi imestamisväärtset, kui Heinsaare loodud sisemaailm ei oleks kerakujuline, vaid hoopiski täiuslik ringjoon.

Sandman – maakeeli „(une-)liivamees“. Heinsaar on kujutanud oma protagonisti sisemaailma kui ääretut kõrbe, kus ei puudu muidugi oasid, viljakad põllulapid, imelised olendid ja inimesesarnased elanikud. Mis on kõrbe põhiline komponent? Liiv, loomulikult. Näete siin mingisugust seost? Arturi teekond kujutab endast lisaks enese otsingule ka pidevat mere järgi janunemist, kuid tõelist vahuste laineharjade, kajakate, kivise ranna ning veest koosnevate merd tema sisemaailmas ei saagi leiduda, sest inimesele antud nimes peitub pisike saladus tema sisemaailma kohta. Kui rääkida aga Artur Uneliivamehest, siis peategelast ümbritsev unenäolisus (millele on pööratud tähelepanu juba varasemates arvustustes) tuleneb tema enese olemusest – kirjanikud kasutavad sageli tegelaste iseloomustamiseks just perekonnanimesid. Unenäoks võime pidada me nii trammi-juhi elu (tegellikust) kui ka siseilma. Lugeja teeb siinkohal ise valiku.

Kolmandaks, „Artur Sandmani lugu“ saab vaadelda pika romaani traditsiooni taustal. Mida ta sel juhul meenutab? Siinkirjutajale *Bildungsromani*, kus kirjeldatakse peategelase vaimset arengut. Sellises valguses vaadelduna

on vaimne areng just nimelt teekond iseenda teise otsa (nagu märgib ka romaani alapealkiri). Füüsiline teekond ei pruugi inimest veel vaimselt arendada, kuid romaanis kirjeldatud rännakus iseenese sees polegi nii palju tegelikku liikumist kui vaimset (jälle see sõna!). Palju sul ikka on ruumi rabeleda iseenese sees füüsiliselt! Kõik toimub mitte-teadvuse või siis mõttelisel tasandil. *Bildungsromani* puhul on oluline lisaks vaimsele teekonnale ka tulemus. Heinsaare romaanis on see tegelikkusega leppimine, rahu tegemine oma metsiku ja mässava hingega (samasuguse tulemuseni jõuab ka näiteks kuulsaima *Bildungsromani* peategelane Wilhelm Meister).

Hea romaan ei pea pälvima auhindu, vaid muutma lugejate mõtlemist, isegi elu – sellega saab Heinsaar ju ometigi hakkama. Mõnikord võiks jälgida ennast kõrvalt, siseneda endasse, vaadata, kas oled ikka tõeliselt õnnelik ja rahul. Küsida näiteks mõnelt võõralt just selle trammi numbrit, mis viiks Nepaali; kuulata rohu kasvamist; süüa kiivitaja-šampinjone; või kui need eelnevad mõtted tundusid liialt skisofreenilised, siis sõita kas või jalgrattaga. Olgu, annan alla, romaan kohta ei saa ju öelda suurepärase, kui tal pole mitte ühtegi auhinda. Aga selle probleemi saab kohe lahendada. Härra Heinsaar, Teile on määratud Saatanliku Fantaasiavabaduse, Elulise Ainese Puudumise, Müütide Looja, Freudistliku Psühhoanalüüsi Suurepärase Ellu Rakendamise, Elu Ümbermõtestamise Ja Ikkagi Lihtsalt Vapustava Proosatüki Auhind. Palun. Aplaus.

Reaalsus läbi satiiri

Piret Kriisa

Vahur Afanasjev
„Kastraat Ontariost”
Irboska Teataja, 2005

Vahur Afanasjevi teos „Kastraat Ontariost” on kergelt loetav ja läbinisiti irooniline teos, selle kandvaks eesmärgiks on meie näiliselt liberaalse ja õiglase ühiskonna kriitika. Muidugi läbi vihjete, mis ootuspäraselt osutuvad aeg-ajalt päris teravaks. Kuigi viimase tajumine sõltub pigem lugeja silmaringist ja huumorimeelest.

Daaba vabameelsete ideede õigsuses ning häbeneb teinekord ka iseend. Seega oma õhtust tegevust, mille jooksul „*Daaba Kruup keppis iseennast sõrmega pärakusse, sooritades samaaegselt mõõdetud pöidla-liigutusi riista esimeses veerandis*” (lk 131), peab ta pisut liiga suureks kõrvalekaldeks normaalsu-

Peategelane on algaja ajakirjanik Daaba Kruup. Ta pole mingi meeldiv ja sümpaatne kirjanduslik kangeline, kuid suudab oma olemusega lugeja heatahtlikult muigama panna küll. Daabal puuduvad suuremad ambitsioonid ja eesmärgid: ta on üsna arg, üksik ja oskamatu, pealegi oma uude ametisse ebasobilik. Kuid samas hea kohanemisvõimega - isegi viimaste peatükkide absurdis leiab ta täiesti võimaliku elamisviisi.

Läbi kõiketeadva ja -nägeva autori jutustuse võime lugeda nii Daaba tõsi-sügavatest filosoofilistest mõtisklustest olemise ainuolemisest kui ka erinevatest masturbatsioonivormidest. Üldiselt kõhkleb

sest, mida isegi purjuspäi ei reeda. See on tema suur saladus.

Muidugi ei olegi autori eesmärk kellegi vastu sümpaatia tekitamine, vaid ikka tegelaste veidruste üle iroonitsemine. Kuid midagi puudutab lugeja isikut siiski. Äratundmine. Kas siis kaugemalt, lähemalt või koguni iseendast sarnaste mõtete leidmine. Ning mõnus ja vabastav tõdemus, et need mõtted on hoopis lahedamad läbi satiiri vaadates.

Afnasjevi kirjutamisstiil on ladus ja kergesti jälgitav, huumori- ja satiiritorked esinevad tekstides loomuliku osana oma õige koha peal, mitte pingutatud ja otsitud

naljategemiskohtades. Raamat ise on ehe postmodernism. Kui seda kaasaja kirjanusvoolu üldse kuidagi määratleda saab. Kuid võib-olla siis just sellest määratlusest lähtuvalt tabasin teost lugedes end korduvalt paralleele tõmbamas Vonneguti ja Afanasjevi vahel. Sarnasused on eelkõige stiilis, kuid ka loo ülesehituses. Näiteks, peatükk algab Daaba ärkamisega, kuid juba poole lehekülje järel on sellega seostatult nii muuseas ära jutustatud kellegi Kubrovitši elulugu. Või pigem emotsioonitult raporteeritud, nagu see ka tolel ameerika postmodernistil tavaks. Aga märkamatu ja teksti kenasti sobivalt. Vonnegutlikkus avaldubki tegelaste elulugude ootamatul ja oskuslikul põimimisel. Või veidi grotesksete tegelaskujude valimisel. Sarnasusi on veel mitmeid.

Afanasjev vaatab maailma igal hetkel (vähemalt teoses) iroonilise pilguga. Polnud mitte ühtegi meeldivat ja siiralt positiivset kangelast. Kõigil tegelastel on kirjeldustes esile toodud mingi inimlik eba-meeldiv kiiks, mida minu (lugeja) juures küll ei ole. Või ei tohiks olla. Aga tegelikult tuleb tõdeda, et nii ühiskonna kui ka üksikindiviidide olemus koosnebki pisut piinlikest kiiksudest. Ning teoses on esitatud meie reaalsus läbi satiiri. No võib-olla küll pisut liialdatult. Aga sellega on autor kenasti puudutanud lugejate võimalikke valukohti.

Mainimata ei saa jätta tegelaste veidraid nimesid: Tropp Malevalla, Marm

Koobalt, Argus Koobalt, Peeter Ast, Nimrod Seapruul, Nirp Rummu jne. Kogu lugemise vältel püüdis alateadvus muukida koodi, mis viiks nende mõistmiseni. Mitte ei taibanud. Võib ju ka olla, et mingit kindlat koodi polegi, aga nüüd, järgi mõeldes, paistavad nimed siiski eneste eest kõnelevat. Just alateadvuslikult ja vihjamisi: Tropp, Nirp, Seapruul tekitavad küll teatud eelarvamusliku tunde, isegi mõne võimaliku kuu toovad silme ette.

Tõenäoliselt on igal tegelasel vähemal või rohkemal määral ikkagi olemas oma prototüüp. Vähemalt üksikutes elementides. Eriti poliitikategelastel. Tõlgendus on aga pigem subjektiivne ning seetõttu leiab kindlasti nii mõnigi tuntum tüüp oma rõõmuks, et jälle on teda sopaga loobitud. Kaigas on igajuhul visatud karja sekka, eks tulevikus saab näha, kes kisama hakkab.

Afanasjev on huvitavate väljendite ja väljendustega noor kirjanik. Siiski, ei saaks öelda, et antud raamat oleks olnud midagi harukordselt erilist. Sarnast irooniat - vähemalt ideetasandil - võib leida nii mõnegi temaealise kirjamehe või -naise sulest. Kuigi sügavaid mõtteid, mille üle hiljem pead murda, seal just pole, tuleb siiski öelda, et huvitavat ja muigamapanevat lugemist leiab kindlasti. Kuid nagu juba öeldud - sõltub muidugi silmaringist ja huumorimeelest.

Jüri. Jürks. Ürks. Ehlvest. Helbest. Helves*

Eva Elise Oll

Jüri Ehlvest

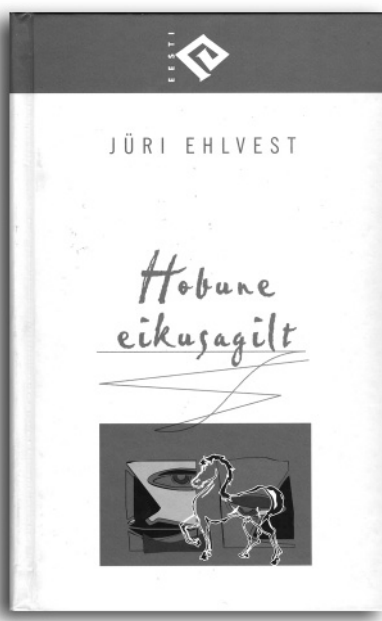
"Hobune ei kusagilt"

Tänapäev, 2002

Hmm. Imelik proosa. Meenuvad need lasteraamatud, mille avamisel hüppavad sealt välja värvilised volditud loomad, mis panevad meie kujutlusvõime tööle. Mitte et Ehlvestis midagi lapsikut oleks, pigem pean silmas seda, et tema raamatut lugedes avaneb meile üks maailm, mis on siinsamas Tartus ja nõnda reaalne. Nagu istuks ise ka ümmarguse laua ümber, kuulaks natside sõjalaule ("Öffen die Mädchen die Fenster und die Türen") ja arutleks kõigi külaliste räpaste saladuste üle. Samas aga aimub kardinate tagant hoovusi, mille kohta autor ise on öelnud: „*Kirjanik vabastab inimesed köidikutest...*”

Jüri Ehlvest on Tartust pärit omanäoline boheem-kirjanik, kes on võitnud mitu kirjanduspreemiat: näiteks proosa aastapreemia ja Tuglase novellipreemia. "Hobune eikusagilt" sisaldab arvatavasti nii mõndagi tema isiklikest kogemustest, ilmset on tegelane Ürks Helves Ehlvesti enda prototüüp.

Teoses on 11 novelli, mille seob tervikuks lugu kirjanik Krauklisest, tema

nimetust naisest ja nende juurde kolinud "uuest" Ürks Helbest. Selles mõttes uuest, et varem tegeles ta metsavargusega (mille kohta on korralik kirjeldus esimeses novellis "Helbest"), kuid siis hakkasid puude varjud (puu-kujund on Ehlvestile väga omane - Epp Annus on selgitanud, et see motiiv pärineb kabalismist) teda jälitama, nii et ta lõpetas oma tegevuse, tuli Krauklise harmoonilisse koju parasiidiks ja lunastas oma süütegusid kirjutamise ja targutamisega. Krauklis on kirjanik, kuid pärast Ürksi saabumist ei saa ta enam ridagi paberile. Krauklis on nagu karjuv banaan, kelle Ürks üleolevalt ära

koorib ning seejärel, jalg üle põlve, põlastavalt muiates nahka pistab. Ürks sööb Krauklise loomingulisuse ära. Hahaa!

Millest need novellid siis räägivad? Põhilised teemad on sõda, põgenemine ja Nõukogude Liit ("Ja hommik taas", "Al-qaida", "Põgenemine Egiptimaale"). Iga novell sisaldab ka armusuhet, mõnda neist võib pidada eraldi armastuslooks ("Aed Granadas", "Rebend looris", "Poomisraha", "Jälgida kaljukitsede kõnnakut"). Kogu teose vältel valitseb küünlavalge, nostalgitsev ja kiuslik meeleolu, kuhu kuulub ka alkohol ja targutamine. Jah, just "targutamine" on õige märksõna. Põhiliselt tegeleb sellega Ürks, sellal kui Krauklis üritab Augustinuse "Jumalariigist" leida seost geneetika ja astroloogia vahel. Tema ohvriteks on näiteks norrakas Ragnhild - haruldaste mollus-kite uurija, proua Armilda (see proua jääb pigem ette tema lihasele pojale Krauklisele) ja Eesti Geenivaramu nõukogu liige professor Martinson. Ürks tuleb kardinale tagant, nuriseb veinivaliku kallal, kuulab kõik ära ja näeb igal pool selliseid tagamõtteid ja nii-öelda karme tõsiasju, et oi-oi-oi. Ta norib ja on väga kindlameelne, pannes sellega uskuma ka tõelised "teadjad", et nad on homod, kommunistid või vaese Cesilia enesetapu põhjustajad. Lood leiavad oma tee Ürksini nii muuseas. Vahel ütlevad sõna sekka ka Krauklis ja tema naine, kuid Ürks paneb asjad alati oma mõõdupuu järgi paika. Kokku saab üks segane alkoholimaiguline arutelu imelike, hirmunud inimeste imelikest, hirmutavatest eludest. Vestluskäikude valem oleks umbes selline: bla-bla, eksole, bla-bla-bla, okei, okei, saad aru? Jah, glamuuri siit ei leia, see on kindel. Sama lugu on taktitundega,

näiteks tembeldab Ürks veidi alalhoidlikuma ja tundlikuma Krauklise idioodiks, sest too ei saa aru, kuidas jõuab kaljukitsede kõnnakut jälgides üleloomuliku võimeni võita kurja. Seoses sellise vastutustundetute ja lodevate eluviisidega meenub lapsepõlves loetud Klaus Peter Wolfi "Rock'n' roll ja ridamaja".

Jüri Ehlvest kujutab oma tegelasi olukordades, kus tuleb teha valik, et vabaneda süümeepiinadest, pääseda vastutusest või alandusest. Nad on kogu aeg paanikas ja küsimuste ees: "Kas ma teen ikka kõike õigesti?" või "Kas keegi näeb, et ma nii väga kardan ja ei tea, mida teha?". Näib, nagu oleks see ilmselge, et õige ja vale on kuidagi ette määratud. Ehlvest vist usub Augustinuse predestinatsiooniõpetust. Oma kihilistes lugudes ta justkui kompaks ümbrust ja hakkaks seejärel kiht-kihilt tõde paljastama. Tundub, et ta armastab labürinte, käänulisi teid ja ka sihti silme ees. Tegemist on justkui algebraülesandega, milles numbrit töö teevad ära sõnad. Eriti otseselt tuleb see välja novellis "Aed Granadas", milles Peet rästikut hullunult Johni kohal keerutades mõtleb kogu aeg mingisugusele mõistuloole, kus kuningas peitis päranduse poja eest ära ja kaart, mille tõlgendamiseks oli vaja matemaatikat, moodustus aiateede mustrist. Esmapilgul võib näida, et see on lihtsalt üks järjes süvenev segapundar. Kuid siiski lahendab selle lihtne valem, mis tuleb inimese seest ja on seal tegelikult alati olnud ning oodanud päeva, mil teda rakendatakse. Niisugusesse võimalusse peab lihtsalt uskuma. Näib, et Ehlvest peab inimesi pimedateks, kelle juhtkoerteks on instink-

tid ja intuiitsus. Ükskõik kui keeruliseks, vastuoluliseks ja väljakannatamatuks elu ka ei muutuks, ei tohi kaotada usku oma tajumisvõimesse, sest lihtsuses peitub võlu. Järelikult on tõeni viivad juhtnöörid meis endas ja mõistusega pole neid võimalik lugeda, sest ainult tunded mõistavad seda keelt. Kuid ka kaljukitsed kukuvad ("Jälgida kaljukitsede kõnnakut").

Ausalt öeldes, kui ma teost "Hobune eikusagilt" lugema asusin, ootasid haldjaid ja poltergeiste, fantaasiat ja paranormaalsust, nii et ehmusin, kui novell "Ja hommik taas" algas monoloogiga meie president Rüütlist. Kuid see oli vaid sissejuhatus, kompamine, et siis lugejaid ehmatada ja nad kukutada mingisugusesse mõttelisse tunnelisse. Ehlvesti mainel on teatavasti metafüüsiline maik, aga lugemise käigus mõistsin, et kirjaniku ümber on kujunenud selline salapära seetõttu, et ta loob reaalsed olukorrad, mis tekitavad inimestes võõristust. Ühelt poolt müstiline reaalsus, mille moodustavad ohud, hirmud, kahetsus ja teadmine, et tagasipääsu pole. Teisalt on need situatsioonid, mis õpetavad, avavad järjekordse ukse, mis ei sulgu enam iial. Need täiendavad meid, et saaksime selleks, kelleks oleme määratud saama. Ka harrastab Ehlvest eri tasandite põimimist. Näiteks teeb Ürks kindlaks Krauklise päritolu, viies omavahel kokku Jaan Krossi teoses "Kolme katku vahel" kirjeldatud Liivi sõja aegse talupoegade mässi ja Krauklise ema arhiivist kogutud materjalid. Selgub, et hobusega

ootamatult ilmunud mees oli Krauklise esiisa. Seega jätavad kõik meie teod igavese jälje ja neid ei saa enam tagasi võtta.

Sulgenud raamatu, jäi mind kummitama Ürksi ja Krauklise dialoog:

„Ainult ühest ma ei saa aru.“

„Millest?“

„Loost.“

Ma ei ole kindel, kas mõistsin selle teose mõtet nii, nagu Jüri Ehlvest selle enda jaoks sõnastas. Kuuldavasti jagunevad arvamused Ehlvesti proosast kaheks: ühed, kes leiavad selle nii põneva olevat, et tõlgendamise on mõttetu, ja teised, kes soovivad lahtimõtestamise kohe pooleli jätta, kui midagi kuskilt ajusopist kumama hakkab. "Hobune eikusagilt" oli sisuliselt küll päris põnev ja kaasahaarav, kuid teose tagamõte on palju hurmavam, ilusam. Ehlvest kasutab kabalistlikke võtteid, mis teatavasti on mäng märkide ja koodidega, mille tõlgendamisel on võimalik jõuda Ülima Tõeni. Kuigi neis novellides on tihtipeale veidi perversne alaatoon ja robustsed tegelased, võib neid pidada vaid sümboliteks, mis varjavad enda taga imeilusat elulist tõe. Nii et kui Krauklis väidab, et ei saa loost aru, ehk ei mõista ta siis seda olulisimat lugu, mis peitub tema ja Ürksi vahel arutatud sündmuste taga? Võib-olla oli haldjas niminovellist "Hobune eikusagilt" just nimelt killuke paljastatud tõe, mida Jüri Ehlvest ei varjanud sümbolite looriga?

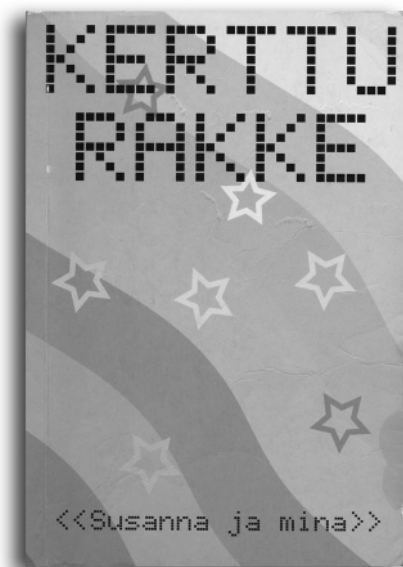
Elu nagu seebiseriaalis?!*

Madli Rohtla

Kerttu Rakke

"Susanna ja mina"

Kirjastus Kadikas, 2002

Lugedes Kerttu Rakket, tuleb mul sageli kõik muu pooleli jätta ja lihtsalt ahmida, ahmida kuni viimase lehekülje viimase sõnani, et siis - nagu kiirtoidu puhul ikka – ära seedida ja mõelda, et on ikka hea küll, aga tervise huvides tuleks koguseid piirata.

Milleks selline võrdlus toiduga? Aga on ju kord nii, et inimkeha vajab toitu nagu vaim vajab kultuuri. Boheemlaslik gurmaan hingab kunsti ja tarbib kirjandust. Tõenäoliselt seda kõrgemat sorti, alates Platonist ja lõpetades Vonnegutiga, aga vaheldust on ju vaja. Siis haaratakse mõni paarisajaleheküljeline pehmete kaantega take-away ja saadakse lühiajaline kosutus. Kuid mida jätab selline naudinguhetk meisse?

"Susanna ja mina" pakkus mulle ausalt öeldes tohutu elamuse ja kogu skeptiline suhtumine tänapäeva lihtsasse, elulisse ja roppustega rikastatud eesti kirjandusse kadus. Sest lihtne ei võrdu alati labane ja roppus ei võrdu alati inetus. Minategelase, kutselt graafik-disaineri, vabal ajal "keppari" kõnekeeles üles tähendatud mõtted ei tekita võõristust, isegi ei šokeeri. See on kui raamatukaante vahele surutud "Seks ja linn" (ahjaa, kas mitte taoline raamat ei eksisteerigi?) ja Sinead oleks NYC-s tõenäoliselt Samantha Jones. Vääramatu, eneseteadlik, naudingulemb, suhtleja. Ja kuigi tegevus toimub (niivõrd-kuivõrd) koduses Tallinnas, oleks Sineadi ja minu kui lugeja vahel justkui kujuteldav televiisori-ekraan, mis steriliseerib kõik räpasuse ja jätab järele meelelisuse pluss mõned väikesed mõttekesed tööst, parimatest sõbrannadest ja Kalmeri suurest sõbralikust kaisust. Ja kõik on nii loomulik, loomalik, inimlik.

Muidugi tuuakse sisse ka mitte just kõige roosilisem lapsepõlv: kohusetundlikult range, ent ükskõikne ema, kurvalt lõppenud kiindumus parimasse sõbrannasse, esimene purjutamine ja selle kurvad tagajärjed (*"Tundsin end hirmus räpaselt ja petetult. / Mitte sellepärast, et olin kaotanud süütuse kellelegi, keda ma isegi ei mäletanud, vaid sellepärast, et ma ei mäletanud. / Et mind oli jäetud*

ilma võimalusest selles kaasa lüüa.” Lk 88)

- Sinead on mittedisheiteajast täiskarsklane, kes lööks tõenäoliselt Hendrik Sal-Sallerit jalaga, kui see tema läheduses “Jalgpall on parem kui seks” üürgaks. Või kui tuju on, sätiks pähe oma platinablondi paruka ja tõmbaks mehe nurga taha. Seks on Sineadile kui ravim, millest ta täielikult sõltuvuses on. Ja keegi justkui ei teagi, kui väga ta seda tegelikult vajab, et tuimestada valu, mis haakus temasse tema esimese (“Kas ka viimase?” küsib ta endalt) suure, hingematva armastuse objekti lahkumise tagajärjel.

Tähelepanuväärne liin raamatus on Susanna ja Sineadi sõbrannandus. Vana-rahvas ütleks nende kohta, et “ühte nägu nagu siga ja kägu” ja seda nad ongi - nii väliselt kui ka iseloomult. Susanna on ühest küljest kokkav ja koristav emme, kes samas aga tihti teiste seast ja reaalsusest eemalduda tahab - selle tarbeks on hea öine “ännamine” mööda maanteid, mis talle lõpuks ka saatuslikuks osutub, kui ka meele-mürgid õllest kanepini. Põhjuseks näiteks liiga uhked unistused, ebaõnn lapse isa valimisel ning suutmatuse leida Härra Õiget (äkki tuleks korraldada papakonkurss nagu

ühes lastefilmis?). Väliselt barbiik, vastandub ta Sineadi ebaharilikule ilule - kiilas-päisus tekitab alati vastakaid arvamusi, näiteks soolise orientatsiooni kohta. Ometigi moodustavad need kaks noort naist täiese, neil on “kitsekeste tasand” - nimetus, mille nende suhtele ühel jooma- ja heldimus-hetkel paneb üks lähedane sõbranna ja mis tähistab vaimset sidet ja Suure Õnnetuse lähenemisest teadlik olemist.

On sündinud muinasjutt või unenägu, millest võib naudinguimas lihtsalt läbi hõljuda ning alles hiljem hakata tundma kerget pitsitust südame kohal, umbes seal, kus paikneb tükike maailmavalus hinge ja suur mure ühiskonna pärast, üksinduse pärast, mis ikka ja jälle inimeste üle laskub, olles mõnikord oodatud külaline, ent sage-dasti siiski kontvõõras. On hea, kui on olemas meeldiv ja tulus töö, suur karvane mees kodus ja võib-olla isegi armastus, ent nende puudumisel piisab teadmisest, et on olemas keegi, kes tunneb sind paremini kui su ema, lubab su enda juurde oma üksiolekuhetkedel ning vajab sind sama palju kui sina teda. Kitsekeste tasand ikkagi.

* Virtuaalkassi 4. arvustuste võistluse II koht

Õnnelik „geoloog”?*

Kaupo Kuusma

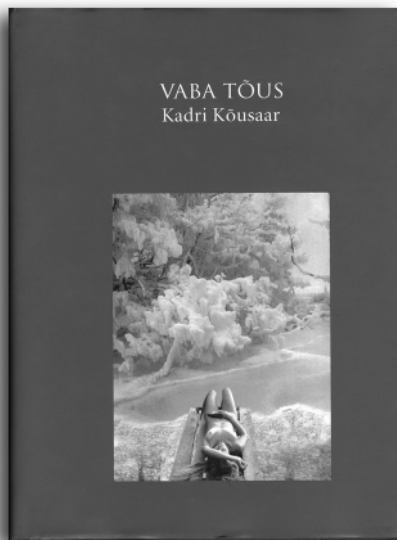
Kadri Kõusaar

„Vaba tõus”

Pegasus Kirjastus, 2004

Kuidas peab elama? Saab sellele vastust leida mõne matemaatika- või füüsika-valemi abil? Tihti tuleb ette olukordi, kus selge mõistus nõuab üht, kuid süda toetab teist. Ja tõelist rahulolu tunnetame ju siiski südame kaudu? Igatahes minule jääb selle teose puändiks õnne ja “võltsliku õnne” idee. Suhteliselt mõnusaks, radikaalseks ja näitlikuks arutlusobjektiks võiks tuua farmaatsiatehasesse lukustatud narkomaani. (Politseikroonika peateema?) Mis see tolle piinatu jaoks on - õnn või õnnetus? Metroorong peatub, aeg jääb seisma, vast ikka ülimuslikkus? Kõik see, mille nimel on pingutatud... see ongi sügislõikus! Ei tea, kogu see naudingute pada on tegelikult ju kompott. Issanda loomaaed on tõesti kirju. Surmkindlalt on sealt välja visatud kõik verbaalsed vägistamisviisid, naudingud (nii ühiskondlikult aktsepteeritavad kui ka räigelt väärastunud) on individuaalsed ning töötavad ühe seadusandliku akti põhjal: kõik PEAB toimima vabatahtlikkuse printsiibi alusel (hipide mõtteviis saab praegu minu poolt toetust).

Pikk ja keeruline sissejuhatus? Tege-likult pole ju asi nii hull. Igatahes see teos suutis tekitada minus vastandlikke tundeid ja mõtteid. On mõtteteri, mis suudavad lugeja keha allutada külmavärinatele, samas

ka kõrvalehüppeid, mille sisu jäi sefiirilikult läägeks. Aga võib-olla polnud ma liialt kompetentne või küps neid kohti mõistma. Mida ma olin üldse sellest raamatust otsinud? Olid vaid üksikud tükid, kuid süsteem ei töötanud. Järsku, umbes nädal enne lõpulehekülge, tekkis tunne nagu hakkaks vein vaadis valmima.

Mitmeid kordi arutlesin, millisele sihtgrupile see romaan võiks suunatud olla. Päriselt, ma ei taha olla nagu supermarketitöötaja, kes toodetele kleebissilte raiub ning stereotüüplikult teosele sobiva vanusastme vägistab, jätame ikkagi meelde meie mängu põhireegli (mis on ju ka ainureegel) - vabatahtlikkuse.

Kahjuks või õnneks on arvustusel piirid, mida järgida. Seega mõningase

mõttetöö tagajärjel arvan, et raamatu-kogutöötajana tahaksin teost kõige meelsamini soovitada targale ning haritud naisterahvale. Ja mitte lihtsalt inimolevusele, kel on Eesti (või uhkes bordoopunases) passis sooks märgitud naine, vaid tõelisele naisele (jälle stereotüübitsen). TÕELINE NAIN - örnema soo esindaja, kes otsib teosest paralleele enda eluga, suudab näha kaugemale kui pikksilmaga ning on romantik, nautides pikkade roosade lõikude läägust. Sefiiri on seal piisavalt, maitske ära ja järgmine kord nõudke autorilt ka hapukat sõstramahla kõrvale.

Kuigi ma antud teost pea kohale ei tõsta ning ei lisa autorit veel Nobeli kirjanduspreemia kandidaatide hulka (mis loomulikult ei tähenda, et see saamata peaks jääma), suutis teoses sisalduv siiski minu suhteliselt rangelt raamistatud isiksust muuta... või siis vähemalt mõtlema panna. Mulle meeldis, et armastuse temaatikat oli palju sees, võib-olla on see tõesti maailma liikumapanev jõud!? Nüüd arvan, et mõistan paremini, miks inimesed teevad

armastuses kordades rohkem saatuslikke vigu kui muudes asjades. Võib ju mõelda, et naine peaks valima rikka mehe, kel on suur maja, ilus auto ning majapidajanna, kuid pahatihti pole taolise mõtte täideviimine nii kerge. Üks tüütu ajupool astub vahele. Mõnikord soovin minagi seda EQ ajupoolt välja lülitada, vahepeal tahaks ju robot ka olla - elada stabiilset elu. Kahjuks on nii, et kartes nurjumist, kaotame ka võimaluse rõõmudeks. Stabiilne-rutiinne elu on mõttetü. See ei ole õnn. Ma vist leidsin veel ühe reegli, mille meie ainukesele õigusaktile lisada võiks. Ah siiski, las jääda see juba teie, tulevaste lugejate, otsustada. Mina olen alandlik seadusandlik organ, tehke täidesaatev töö. Illusat lugemist, arenguhuvilised.

Jah... ma jätangi oma prae pooltooreks, et raisakotkad saaks nukkida, et toimuks evolutsioon. Kõik, mille kirjalikult ehk kole või ehmatav tundub, ei pruugi olla kehva või halvustava sisuga. Tabud sulavad nagu lumi akna taga. Seega nukkige, mõelge, kaagutage, tehke paremini ning viige uuele tasemele.

* Virtuaalkassi 4. arvustuste võistluse III koht

Värske Raamat

Mina olengi kirjandusklassik

Martin Vabat

Värske Raamat 2006/2

On viies Värske Rõhk. On teine Värske Raamat. Martin Vabat kirjutab, "et meie oleme kirjandusklassikud, / et meie oleme kunstimuuseum, / et meie veel oleme elus, / et meist te kirjutate raamatuid" (lk 5) ja et me mitte kuhugi ei kao.

Martin esines luulega nii esimeses kui kolmandas Värskes Rõhus, algul muigavalt ja mänguliselt, hiljem teravalt ja etteheitvalt. Martin on hariduselt ajaloolane, vaadetelt mässaja, hingelt eestlane. Selle parimas ja üllaimas tähenduses. Tema luule on segu vahedast sotsiaalkriitikast, kirglikust kodumaa-armastusest ja veendunud teadmisest, et "kaks pluss kaks on viis, on muus me elu meie / neli oleks vastus neile, ent nemad pole meie" (lk 44). Juured sügaval Eestimaa mullas, teab ta, et "nüüd kui / suud solgivad me tänavaid / on keel kingitus, mida paljud ei vääri" (lk 21) ning leidliku ja keeleteadliku meelega teeb ta au noorteluulele.

Kirjanduskriitikat ennetades ja veidi tõgades kommenteerib ta humoorikate kõrvalhüpetega omaenda loomingut: "krahv professor dr Tiit-Toomas Brensin von Elitarst zur Estetique /-:/: Ma olen oma loenguis palju rääkinud tulevikus tõenäoliselt aset leidvast klassika piiride hägustumisest ja kõrgkultuurse kirjanduse kuldajastu lõpust. Antud autor on selle suundumuse tõendiks. Tõepoolest. Seega ma sügavalt kahtlen, kas talle au kõrgkultuurse kirjandusdistsipliini raames käsitletud saada üleüldse osaks langeb" (lk 10).

Martin Vabat on üks neist vähestest Rõhu autoreist, kes eesti internetikirjanduses ei osale. Linnasagin ja tehnikaimed ei ole talle just kõige omasemad ning kui vähegi võimalik "suurlinnast külakolkasse / lähen koju tagasi, / mullivannist metsamüklasse, / hüppan enda ette / vette, / tahan koju tagasi" (lk 43). Ometi on kirjutamine sama normaalne ja vältimatu elu osa nagu õhk, vesi ja mõtlemine. Vahel ka klaas külma õlut. "Nii et tsiteerige mu värssse ja looge, / looge / neist maailma rõõm, / selle õndsusest õllid lauale tooge / ja teadke, / et valgest hingest / saab parima ihu / ja südamest lähtub / me maailma lõõm" (lk 34).

Auri Jürna

Värske Raamatu toimetaja

Mine loodusesse, võta Värske Rõhk kaasa !

www.v2rsker6hk.ee

9 771736 295008

Värske Rõhu kaaned on trükitud FSC-sertifitseeritud paberile
RePrint ja sisu 100% ümbertöödeldud paberile Cyclus Offset
looduslike õlide ja vaikude baasil valmistatud värvidega © Triip.